

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: PLUTUS

Citation: Holberg, Ludvig: "PLUTUS", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 3-7: Komedier*, udg. af F. J. Billeskov Jansen , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 5. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holb07val-shoot-workid54654.pdf> (tilgået 21. april 2021)

Anvendt udgave: *Værker i tolv bind 3-7: Komedier*

PLUTUS Eller PROCES IMELLEM FATTIGDOM OG RIIGDOM

En heroisk Comoedie udi fem Acter

8

Hoved-Personerne i Comoedien

- PLUTUS
Riigdommens Gud
- AESCULAPIUS
- MERCURIUS
- JUPITER
- TIMOTHEUS
en Borger
- DAVUS
hans frigivne Tiener
- PALÆSTRIO
en anden Tiener
- DIOGENES
- PENIA
Fattigdoms Gudinde

9

Plutus Indledning

✂ Da Holberg havde tilbragt Vinteren 1725-26 i Paris, havde et nyt Stykke af d'Allainval været mange Gange paa Plakaten hos de italiensk-franske Skuespillere; det hed Rigdoms Besværligheder, *L'Embarras des Richesses*, og Holberg kan godt have set det, selv om han ikke omtaler det. Rigdommens Gud, Plutus, gør den fattige Arlequin til en rig Mand, men paafører ham dermed saa mange Bekymringer, at Arlequin giver Rigdommen tilbage til Plutus for atter at kunne nyde de jævne Kaars Sorgløshed.

✂ Da Teaterlivet efter Christian VFs Død blomstrede op igen, spillede fra Sommeren 1748 en fransk Skuespillertrup paa et Teater i Nørregade. De opførte d'Allainvals Komædie, som blev trykt i det Udvalg af Repertoiret, der udkom paa Fransk i København 1749-50. For det genoprettede danske Teater skrev Holberg seks Stykker, hvoraf »Plutus« er det første, antagelig skrevet i Begyndelsen af 1751 og opført 1. Gang 14. April samme Aar. I denne filosofiske Komædie vil Holberg vise, at naar Rigdom holder sit Indtog i et fattigt, men dydigt Samfund, følger Lasterne i dens Fodspor.

✂ Holberg blev lykkelig, da dette alvorligt-burleske Skuespil blev en stor Succes. 1753 udgav han *Den Danske Skue-Plads*' 6. Bind, og i en Fornotits siger han om Komædien: »Ingen af vore Original Skue-Spill er forestillet med større Succes. Thi den indeholder et rart [dvs. usædvanligt] Morale, men er tilligemed forsynet med adskillige lystige Scener, saa at den derfor har behaget alle Slags Tilskuere. Materien [dvs. Stoffet, Emnet] er tagen af den gamle 10 Grædske Comoedieskrivers Aristophanis Plutus, men er saaledes bleven omstøbt at den maa passere for en Original. Den er udi sig selv gandske Regelmæssig, og alle dens Præsentationer flyde naturligen af Stykket.« Hos Aristofanes bliver det paavist, at Plutus har en Magt, som selv Zeus ikke kan hamle op med. Og Fattigdommens Gudinde, Penia, maa hos den antikke Digter fortrække, medens hun hos den nyere er den Sejrende. - I Holbergs nye Komædie var indlagt Arier, Balletoptrin og Processioner; det er disse »Præsentationer«, Holberg omtaler igen i Ep. 447: »Hvad som ellers har contribueret til den Succes, som Plutus har haft, ere adskillige prægtige Præsentationer, hvilke fornøye saavel Sindet som Øjene, efterdi de flyde naturligen af Stykket i sig selv.« Holberg mener sammesteds, at han har »fornyset igien de gamle Græske Skue-Spil«. Han er stolt over, at et Stykke, der »indeholder et sterkt, alvorligt og paradox Morale«, er blevet en Succes baade hos det lille kræsne og det store, folkelige Publikum. *Litteratur*. Torben Krogh: *Fra Bergs Hus*, 1949, S. 68 ff. - Anne E. Jensen: *Europæisk drama i Danmark 1722-1770*, 1968, I, S. 59, 358 ff; II, S. 38. - *Holbergs Epistler*, ved F. J. Billeskov Jansen, VI, 1946, S. 54.

11

|X

ACTUS I

|X

SCEN. 1.

Timotheus. Davus i Sganarels Dragt.

|X

TIMOTHEUS.

Her er en elendig Tilstand udi denne Stad; thi her er heele Gader, hvor man finder ikke en eeneste vederhæftig Mand.

|X

DAVUS.

Jeg troer neppe udi den heele Stad. Thi vi ere Prakkere tilsammen; saa at det er ikke uden Stand og Fødsel, som skiller Tienere fra Herrer. Vore Naboe-Stæder derimod besidde stor Riigdom, ja saa stor, at en eeneste af deres Borgere kand kiøbe vor heele Republik.

|X

TIMOTHEUS.

Det er sandt nok. Men derimod findes udi de fleeste saadanne Stæder stor Forvirring og Uorden; og de fleeste af deres Borgere besidde ikke megen Dyd.

|X

DAVUS.

Hvad Dyd? Hvad vil Dyd vel sige? Hvis vi vilde komme alle vore Dyder i en Gryde, vilde de dog ikkun give en maver Suppe. Dyd uden Penge er ikkun et blot Navn.

|X

TIMOTHEUS.

Det er i visse Maader sandt. Derfor siger en Philosophus: man maa først legge Vind paa Penge, siden paa Dyd.

|X

DAVUS.

Og Poeten siger: Est du krum, est du lam, Har du Penge, saa gaaer du fram. Men hvor af kand det komme Herr Patron, at vor Stad har saa slet Skiebne frem for andre Stæder?

|X

TIMOTHEUS.

Det kommer deraf, at Riigdommens Gud Plutus stedse har gaaet vor Stad forbi.

|X

DAVUS.

Det maa da være en dum Gud; thi ---

12

|X

TIMOTHEUS.

Han er ikke dum; men han er stok blind. Og er det i Henseende til den Blindhed, hvormed han er slagen, at han gemeenligen tager feyl, og uddeeler sine Gaver til de uværdigste Mennesker. Men jeg haaber dog, at denne Uheld ikke skal længe vare; Thi Raadet har ved Bønner og Ofringer bevæget Jupiter at see til vor Elendighed, og at tilskikke os Plutum.

|X

DAVUS.

Hvoraf veed Herr Timotheus, at han har dertil ladet sig bevæge?

13

|X

TIMOTHEUS.

Saadan! er ved Tegn givet tilkiende, ja ved saadanne ufejlbare Tegn, at man fast ikke kand tvivle derom.

|X

DAVUS.

Men hvad hielper os hans Ankomst, eftersom han er blind, og uddeeler sine Gaver hen i taaget? Det kand jo i saa Maade hende sig, at han gaaer mig og andre meriterede Personer forbi, og beriger de uværdigste.

|X

TIMOTHEUS.

Giv dig kun tilfreds; thi Raadet har gjort Ansøgning ikke alleene om Pluti Ankomst, det har ogsaa af Jupiter forlanget, at han maa bekomme sit Syn, paa det han ikke her, som paa mange andre Steder, skal uddeele sine Gaver i blinde. Men jeg maa forføye mig hen til Raadhuset, for at efterforske, hvorudi de Tegn bestaaer, hvorpaa man grunder dette Haab.

|X

SCEN. 2

|X

DAVUS.

alleene. Hvis dette er sandt, vil Staden støbes om udi en anden Form. Ach gid han snart vilde komme! jeg skulde strax ved Bøn og Knæfald bevæge ham til Gavmildhed mod mig. Jeg skulde tilbyde ham mit ringe Huus, min egen Hustrue og Døttre skulde ikke være ham for gode; saa at han skulde tydeligen mærke, at jeg er en meriteret Person. Jeg skulde det som meer er --- Men der seer jeg Diogenes at komme rullende med sin Tønde; Han maa ikke vide den Herlighed, som vor Stad forestaaer.

|X

SCEN. 3

Davus. Diogenes med en Kaabe og barhovet, et langt Skiæg, item med Træskoe, rullende en Tønde.

|X

DAVUS.

Hey Diogenes! kast din Tønde Pokker i Vold, og giv dine Træskoe og din Kaabe Afskeed. Har du ikke hørt at Riigdommens Gud Plutus vil besøge vor Stad, og der uddeele sine Gaver?

14

|X

DIOGENES.

Hvad er det for en Slyngel, som kalder paa mig?

|X

DAVUS.

Kiender du mig ikke?

|X

DIOGENES.

Du hører jo vel af Titelen, at jeg kiender dig.

DAVUS.

Man kand ikke agte, hvad saadan tølperagtig Philosophux siger; saadan Karl, som du est, ville herefter ikke have meget at sige. Har du ikke hørt tale om Pluti Ankomst?

DIOGENES.

Jo vist! men det gaaer mig ikke an. Jeg bliver ved min eenfoldige Levemaade i trods for den heele Stad.

DAVUS.

Du faaer ikke Lov at trodse; thi man vil forviise dig og alle uhøvlede Stoddere af Byen.

DIOGENES.

Man skal ingen Umag gjøre sig med at forviise mig Byen; thi saa snart Plutus kommer, gaaer jeg selv frivilligen i Landflygtighed.

DAVUS.

Kand du da ikke taale at see Stadens Velstand?

DIOGENES.

Jo vist! men jeg kand ikke taale at see dens Væstand. Thi Riigdom vil føre Uheld med sig.

DAVUS.

Ha ha ha! disse Philosophi have Skruer løse i Hovedet.

DIOGENES.

Udgangen vil sande mine Ord. Her findes endnu mange dydige Borgere udi Staden. Saa snart Riigdom kommer, vil de Gode ogsaa blive onde, ja lige saa vanartige, som du og dine Ligemænd.

DAVUS.

Jeg siger, at man agter ikke, hvad en tølperagtig Philosophux siger.

DIOGENES.

Og jeg siger, at Udfaldet vil sande mine Ord. Men jeg driver kun Tiden unyttig bort ved at prædike for dig. Far vel Davus, og siig denne min Spaadom til andre.

Han snyder sig, og smør paa Davi Kaabe, gaaer bort, rullende sin Tønde.

X

SCEN. 4

DAVUS.

alleene. Gid din filosofiske Hund faae Skam, som besmurte min skønne Kaabe. Det ligger dog endelig 15 ikke Magt paa. Jeg meener herefter ikke at bære uden Gyldenstykkets Klæder. Men Himmel! hvad er det jeg seer? En Gud kommer ned af Luften! mon det er ikke den kiære Plutus? Ney det er dog ikke Plutus. Mig synes, at han paa Dragten ligner heller Mercurius, som er Gudernes Sendebud. Jo det er

min Troe den samme. Ach mit heele Legem skielver, og Synet forbløffer mig. *Han kaster sig næsegruus ned.*

⌘

SCEN. 5

Mercurius. Davus.

⌘

MERCURIUS.

slaaende ham med sin Kiep. Stat op Davus, og vær ved frit Mod. Jeg er Gudernes Ambassadeur. Dig skal intet Ont vederfares.

⌘

DAVUS.

rey sende sig. Ach Herr Ambassadeur! Jeg beder Eders Excellence om Naade.

⌘

MERCURIUS.

Jeg er her nedskikket for at tilbringe Eders Stad og dine Borgere de gode Tidender, at Jupiter har hørt deres Bøn, og at han skikker dem Plutum, tillige med den store Læge Aesculapium, der skal curere hans Blindhed, paa det han ikke her, som paa mange andre Steder, skal af Mangel paa Syn uddeele sine Gaver paa uværdige Mennesker, men paa gode og dydige Borgere alleene.

⌘

DAVUS.

Jeg beder da ydmygst, at Eders Excellence vil recommendere min ringe Person til Plutus; thi jeg er, uden at rose mig selv, en af de dydigste Mænd her udi Staden. Jeg sidder derforuden med Hustrue og mange Børn, og har i mange Aar baaret mine Horn med Taalmodighed.

⌘

MERCURIUS.

Det maa alt ankomme paa Pluti Skiønsomhed. Gak du kun strax hen, og forkynd Borgerne, at de berede sig til Pluti Ankomst. *Mercurius opløftes igjen.*

16

17

⌘

SCEN. 6

Davus. Timotheus.

⌘

DAVUS.

Jeg maa strax kalde paa min Principal og lade ham denne glædelige Tidende tilkiendegive. Hey Herr Principal, kom strax herud!

Han repeterer det 3 gange skrigende.

⌘

TIMOTHEUS.

Nu hvad er paa Færde? hvad skader dig?

⌘

DAVUS.

Intet intet!

|X
TIMOTHEUS.

Hvi kalder du da paa mig, og hvi skriger du saa? Siig mig dog hvad dig er hendet.

|X
DAVUS.

Det vil jeg gjøre; men Hatten af først!

|X
TIMOTHEUS.

Hvi skal jeg tage Hatten af?

|X
DAVUS.

Jeg siger, Hatten først af, i Dievels Skind!

|X
TIMOTHEUS.

See nu er Hatten af, er det nu vel?

|X
DAVUS.

Hatten under Armen!

|X
TIMOTHEUS.

Nu er den under Armen; Lad mig høre hvad - - -

|X
DAVUS.

Fold jere Hænder og gjør en krum Ryg.

|X
TIMOTHEUS.

Jeg troer, den Karl vil drive Spot med mig.

|X
DAVUS.

Gjør mig ikke Hovedet kruset; men efterkom strax min Befaling.

Timotheus folder Hænderne og bukker.

|X
DAVUS.

Saa nu er det got. I veed maaskee ikke hvem jeg er.

|X
TIMOTHEUS.

Du est jo Davus Syri Søn, og min frigivne Tienere.

|X
DAVUS.

Slidder Sladder! nu ikke meer, nu er jeg en Ambassadeur.

|X

TIMOTHEUS.

En Ambassadeur?

DAVUS.

Ja en extraordinaire himmelsk Ambassadeur,

TIMOTHEUS.

Hvad Pokker vil alt dette sige. Karlen maa være kommen reent fra Forstanden.

DAVUS.

Ney nu er jeg den klogeste Mand udi den heele Stad. Jeg veed meer af magtpaaliggende Ting end det heele Raad. Hør, førend vi veed et Ord deraf, har vi Riigdommens Gud hid.

18

TIMOTHEUS.

Hvor af veed du det?

DAVUS.

For kort Tid siden, da jeg var her alleene, kom Mercurius ned af Luften.

TIMOTHEUS.

Hvoraf veed du at det var Mercurius?

DAVUS.

Skulde jeg ikke kiende Mercurius som Laqveiers, Tieneres og fuldmægtiges Patron? Han sagde mig ellers selv, hvem han var, og befoel mig at give Stadens Indbyggere tilkiende, at Jupiter havde bønhørt Raadets Begiering og tilladt Riigdommens Gud at besøge vor Stad for at berige den. Han lagde og dette dertil, at han skulde bekomme sit Syn paa det at han ikke meer af Vildfarelse skulde deele sine Gaver ud til uværdige. Det sidste glædede mig meest; Thi jeg kiender mig selv og veed derfor at jeg ikke bliver forglemt.

TIMOTHEUS.

Men kand det ikke være en Drøm?

DAVUS.

Jeg veed, man drømmer ikke staaende med aabne Øyne om Formiddag. Men stille! Der kommer nogle som seer anderledes ud end Mennesker. Jeg troer - - -

IX

SCEN. 7

Plutus udi prægtige lange Klæder, med en Tienere, som leder ham frem ved et Baand. Timotheus. Diogenes. Davus.

PLUTUS.

Har vi langt endnu til Staden?

|X

TIENEREN.

Vi ere allerede udi Staden; og her er Timothei Huus.

|X

TIMOTHEUS.

Men hvad er det for en blind Mand udi gyldene Klæder? Mon det ikke er Plutus?

|X

PLUTUS.

Jeg er efter Jupiters Ordre kommen til denne Stad, for at redde den fra Fattigdom, og at uddeele mine Gaver til dens Borgere.

|X

TIMOTHEUS.

Vær velkommen naadige Herre! Den heele Stad vil ved Eders Ankomst blive opfyldt med Glæde, undtagen nogle knurvorne Philosophi, som stedse recommenderer Fattigdom. Men man holder deres Prædikener daarlige og ilde grundede.

19

|X

DIOGENES.

Ved disse knurvorne Philosophi meener man nok mig. Alt hvad som ikke flatterer en Stads Forfængelighed, kaldes Avind og Knurvorenhed. Jeg maatte gjerne spørge, hvad vore Naboe-Stæder have vundet ved Pluti Nærværelse. Man har jo seet ham at uddeele sine Gaver til de slemmeste og udygtigste Mennesker, og at mange gode Stæder ved saadan Forhold ere bragte udi største Forvirrelse.

20

|X

PLUTUS.

Denne Mand har herudi ret. Men Skylden er ikke hos mig; thi den Blindhed, hvormed jeg er slagen, foraarsager, at mine Gaver bliver saa ilde uddeelte, og at de falde udi onde Menneskers Hænder, hvilke, langt fra at skiønne paa mine Velgierninger og anvende dem til gode og nyttige Tings Forfremmelse, misbruge dem skammeligen, og i Steden for at lade see Taknemmelighed mod deres Velgjører, tractere mig med Haanhed og Foragt. Nogle anvende dem paa Drik og Fraadserie, hvorved de selv forkorte deres Liv, og jeg bliver Eftertale underkastet; andre anvende dem paa Skiøger; andre paa Stats og Pragt. Ja det, som meest fortryder mig, er, at mange kaste mig ned udi mørke Kieldre, og grave mig ned udi Jorden. Alt saadant kunde forhindres, hvis jeg ikke havde Mangel paa Synet, som foraarsager, at jeg deeler mine Gaver ud i blinde.

|X

TIMOTHEUS.

Herpaa har Jupiter lovet at raade Bod; thi han har befalet den store Læge Aesculapium at lade sig her indfinde med en Øyen-Salve, for at hielpe Eders Naade til sit Syn, paa det at han herefter som tilforn ikke af Vildfarelse skal falde udi onde og utaknemmelige Menneskers Hænder, men alleene berige gode og dydige Personer, der ville være ham takskyldige, og ikke misbruge det Liggendefæ, som dem forundes.

|X

PLUTUS.

Hvis saa er, og hvis mine Øyen af Aesculapio blive curerede, glæder jeg mig ved at være kommen til denne Stad, hvor jeg kand blive bedre medhandlet, end paa de fleeste andre Steder, og hvor jeg kand med Lyst og Fornøjelse see gode Frugter af de Gaver som jeg uddeeler.

|X

TIMOTHEUS.

Nu vil jeg bede, at Eders Naade træder ind udi mit ringe Huus, for der at opbie Aesculapii Ankomst.

PLUTUS.

Vel an! jeg vil følge med Eder. *De gaae ind.*

21

SCEN. 8

Davus. Diogenes.

DAVUS.

Hvad siger du nu Mester Philosophux!

DIOGENES.

Jeg siger det samme som jeg har sagt tilform: det gjør mig ont, at Plutus er hidkommen, og det gjør mig end meere ont, at han her faaer sit Syn.

DAVUS.

Det er jo en forstyrret Tale. Han cureses jo for Blindhed alleene af den Aarsag, at han af Vildfarelse ikke skal berige uværdige, men alleene dydige Borgere.

DIOGENES.

Det er at sige paa andet Sprog, at de gode og dydige Borgere, hvormed vor Stad er velsignet, skal ved Riigdom blive fordærvede, vende Ryg til Dyden, og blive dig og andre skalkagtige Mennesker lige.

DAVUS.

Du taler af Ondskab og Misundelse; meener du, at Jupiter da vil bedrage os?

DIOGENES.

Ney! jeg meener, han gjør dette til Forsøg, for at overbeviise Eder, at Eders Bønner ere ugrundede, og at I søge om de Ting, som ere Eder selv skadelige og fordærvelige.

DAVUS.

Hvad skadelig? Riigdom er jo en Velsignelse af Himmelen.

DIOGENES.

Den maa gjerne saa kaldes; men efterdi den over alt misbruges, saa flyder U-lykker og Fordærveiser deraf.

DAVUS.

Men naar Riigdom ikke misbruges, saa er den jo nyttig.

DIOGENES.

Det er sandt nok; men den misbruges af de fleeste. Nogle henfalde derover til Hovmod; andre til Vellyst og Ødselhed; andre til Gierrighed. Thi Erfarenhed viiser, at, ligesom en Vattersottig, jo meere han drikker, jo meere tørster han: ligeledes, jo meere Riigdom en har samlet, jo begierligere er han efter at forøge den. Nogle henfalde til Skiørlevnet; andre til Drukkenskab, som forkorter deres Liv; nogle - - -

|X

DAVUS.

Jeg vil ikke høre saadan Sladder meer; Det er 22 bekiendt, at du og alle dine Medbrødre hade alle Mennesker, og græmmer sig over deres Velgaaende.

|X

DIOGENES.

Men hvad gaaer det dig an, at du ivrer dig saa derover?

|X

DAVUS.

Du taler mod alle Mennesker, og spørger derhos, hvad det gaaer mig an!

|X

DIOGENES.

Ha ha ha! Est du et Menneske?

|X

DAVUS.

Hvad er jeg da? har jeg ikke et Legem?

|X

DIOGENES.

Det nægter jeg ikke.

|X

DAVUS.

Har jeg ikke en fornuftig Siæl?

|X

DIOGENES.

Hvo Pokker har bildet dig ind, at du har en Siæl?

|X

DAVUS.

Hvad vil du da gjøre mig til?

|X

DIOGENES.

Du est et tobeenet Beest udi menneskelig Gestalt.

|X

DAVUS.

Jeg meener, at den, der ingen Omsorg har for sit Legem, der gaaer om, og ruller en Tønde, og som søber Vand af sin skidne Haand, heller kand kaldes et tobeenet Beest. Men hvad mon der er paa færde? Jeg hører saa stor Allarm uden for paa Gaden.

Der trommes, pibes, blæses i Trompeter uden for, og Glædes Skrig høres imellem.

|X

DAVUS.

Her maa være noget nyt paa færde.

|X

DIOGENES.

Store Stæder ere stedse frugtbare paa Narrerie; nogle unge Mennesker holde sig maaskee lystige. *Allarm og Glædes Skrig holder ved.*

|X

DAVUS.

Ney, det er min Troe noget andet.

De gaae begge hen til den eene Side, og rekker Ørene til. I det samme kommer en Tiener Palæstrio ind, som render dem begge omkuld.

|X

SCEN. 9

Davus. Diogenes. Palæstrio.

|X

DAVUS.

Hey Dreng! est du gal?

|X

PALÆSTRIO.

Ach forlader mig I gode Mænd! jeg beder om Permission.

23

|X

DAVUS.

Beder du om Permission?

|X

PALÆSTRIO.

Nu kiender jeg Eder. Det er mig kiært, at jeg finder gode Venner her.

|X

DAVUS.

Jeg mærker, at du holder os ey for Fremmede. Men mig synes, at du est ikke rigtig i Hovedet: Hvad Ont er dig vederfaret?

|X

PALÆSTRIO.

Du har ret, at jeg er ikke rigtig i Hovedet; Men mit Galskab reyser sig af lutter Glæde over Pluti Ankomst.

|X

DAVUS.

Hor, Diogenes! Kand man vel miste Forstanden af Glæde?

|X

DIOGENES.

I tvende ikke vel; thi I har aldrig haft Forstand. Men jeg spaaer, at den heele Stad inden kort Tid vil blive lige saa gal og forstyrred, som han er. Hør engang, hvilken Allarm og Stoyen der er paa Gaden. *Der blæses og skrives igjen.*

|X

DAVUS.

Fortæl os da, Palæstrio, noget herom.

|X

PALÆSTRIO.

Saa snart det rygtedes udi Staden, at Plutus var kommen ind udi Timothei Huus, strømmede Folk i

Hobetall der til rned Piber og Strænge-Leeg. Men Plutus vil endnu ikke lade sig see af nogen; thi han vil opbie Aesculapius, som skal fordrive hans Blindhed.

|X

DAVUS.

Ach min kiære Broder, lad mig omfavne dig.

De omfavne og kysse hinanden. I det samme løbet Diogenes til, og støder dem begge om. De raabe.

|X

DIOGENES.

Ach I gode Mænd! jeg beder om Permission.

|X

DAVUS.

Om Permission, siger den Hund?

|X

DIOGENES.

Nu kiender jeg eder. Det er mig kiært at finde saa gode Venner her.

|X

PALÆSTRIO.

Er saadant Venskabs Tegn?

|X

DIOGENES.

Ja hvad andet? I seer jo her af, at jeg holder Eder ikke for Fremmede.

|X

DAVUS.

Hør, Palæstrio! Skal vi lade saadant gaae uhævnet bort?

|X

DIOGENES.

Hvad jeg har giort, er for Eders eget Beste. 24 Thi, saasom Glæde har giort jer afsindige, saa har jeg herved alleene søgt at temperere den.

|X

DAVUS.

Jeg vil ikke agte den Spottefugl, men gaae ud for at blive deelagtig udi Stadens Glæde.

|X

DIOGENES.

Jeg vil ogsaa gaae ud, og sætte mig i min Tønde, for der at begræde den over Staden hængende Ulykke.

25

|X

ACTUS II

|X

SCEN. 1

Aesculapius. Plutus, som ledes ved et Baand. En Fontaine præsenteres.

|X

AESCULAPIUS.

Himmelen har bønhørt denne Stads Ansøgning, og affærdiget mig hid, for at curere Pluti Øyne, og at forskaffe ham sit Syn. Det samme har opfyldt Staden med en ubeskrivelig Glæde. Hør, Plutus! nu er Tiden kommet, paa hvilken dine Øyne skal aabnes; og her er den hellige Kilde, hvormed dine Øyne maa toes, førend de bestryges med den himmelske Salve: følg mig did hen, hvor Begyndelsen skal gøres til denne store Cur.

Han leder Plutum hen til Kilden, hvoraf han øser Springvand, og dermed toer Pluti Ansigt, som ligger imidlertid paa Knæe.

|X

AESCULAPIUS.

Stat nu op igien! Begyndelsen er gjort til den Cur, som ved min Øyen-Salve skal fuldkommen gøres.

Han smører hans Øyen med Salven.

|X

PLUTUS.

Ach Himmel! Jeg seer mange Ting, som tilforn have været mig ubekjendte. Jeg seer - - -

|X

AESCULAPIUS.

Siig mig hvad du seer; thi dit Syn er nu stærkere end andet menneskelig Syn, hvorved sees kun de groveste Ting.

|X

PLUTUS.

Jeg seer foruden Mennesker og Stæder utallige smaa Creature udi Luften, endogsaa udi det Vand, som flyder af Kilden.

|X

AESCULAPIUS.

Alt saadant kommer ikke under det menneskelige Syn, hvilket skiller ikke uden grove Ting, 26 som kand tages og føles paa. Den Tid skal dog komme, at Mennesker ved Glas og Perspectives skal kunde see utallige Ting, som de nu ikke see, og som nu ere skjulte for dem. Ikke desmindre ville dog tusinde smaa Ting af konstige Skabninger blive og være skjulede for samme Mennesker indtil Verdens Ende. Men hvad seer du ellers meere?

|X

PLUTUS.

Jeg seer meget, som er got, og end meere, som er ont. Jeg seer, at meget, som har udvortes Anseelse, er indvortes hæsligt. Jeg seer Forraadnelse skjulet under gyldene Klæder, og Viisdom under skidne og pialtede Kaaber.

|X

AESCULAPIUS.

Det er et særdeeles Beviis paa, at du nu har skarpere Syn end Mennesker, hvilke ikke see uden den yderste Hinde af en Ting, og som tage Skyggen for Legemet, saa at de ere seende blinde.

|X

PLUTUS.

Ach Himmel! her kommer mig noget for Øyen, som er heel selsomt.

|X

AESCULAPIUS.

Hvad seer du da?

|X

PLUTUS.

Jeg seer en med en andægtig Mine og nedslaget Hoved; men Hiertet derimod er opfyldt med Ondskab, Vantro og Bedragerie.

|X

AESCULAPIUS.

Saadanne Personer passere dog ofte for store Helgene, efterdi de dømmes efter det, som er udvortes, og Mennesker kand ikke see hvad som er skiult udi Hiertet.

|X

PLUTUS.

Her møder mig noget igien, som end er meere underligt.

|X

AESCULAPIUS.

Hvad er det?

|X

PLUTUS.

Jeg seer 2de Personer, som omfavne og kysse hinanden, skjønt Hierterne ere fulde af Had og Fiendskab.

|X

AESCULAPIUS.

Af saadant lader Mennesker sig og bedrage; thi saasom de see hinanden ikke uden til Tænderne, saa holde de ofte deres største Fiender for deres beste Venner.

27

|X

PLUTUS.

Hvor hen jeg kaster mit Syn, finder jeg noget, som opvækker Forundring hos mig. Her seer jeg een med et langt Skiæg og en ærbar Kaabe; jeg seer Viisdom afmalet udi hans Pande, men det inderste er fuldt af Hovmod, Forfængelighed, Vankundighed. Jeg tog ham strax for en stor Philosophus; men seer nu, at hans Philosophie bestaaer alleene udi Skiæg og Kaaben.

28

|X

AESCULAPIUS.

Saadant har man ofte efter lang Erfarenhed mærket hos mange. Hvad seer du videre?

|X

PLUTUS.

Her lige for mig seer jeg een, som Folk belee og peege Fingre af, som en Daare. Men, naar jeg betragter det indvortes, seer jeg deer at være Viisdoms Sæde.

|X

AESCULAPIUS.

Jeg mærker, at du ved den venstre Side seer noget, som du glæder dig end meere ved.

|X

PLUTUS.

Det er sandt. Jeg seer med Fornøyelse en Person, hvis udvortes Anseelse giver tilkiende Dyd, Viisdom og Verdens Foragt, og at det indvortes svarer i alle Maader dertil.

|X

AESCULAPIUS.

Det er saadanne Personer, som du maa uddeele dine Gaver til. Det er for deres skyld, at det skarpe Syn

er dig forleenet. See nu vel til, at du herefter ikke misbruger den Herlighed, som du er begavet med; thi nu kand du ikke meer undskylde dig med Blindhed, efterdi du ikke alleene har faaet Syn, men langt skarper end Mennesker, og du kand see ikke alleene det udvortes, men ogsaa det indvortes.

|X

PLUTUS.

Jeg skal beflitte mig derpaa, og herefter ikke berige uden meriterede Personer, og det saa vel i Henseende til Jupiters Befaling, som i Henseende til min egen Sikkerhed og Fornøjelse. Erfarenhed har lært mig, at jeg bør nægte mine Gaver til onde og uskiønsomme Mennesker, hvilke betale med Utaknemmelighed beviiste Velgierninger, saa at nogle udøse mig paa syndige Vellyster, og andre holde mig udi Lænker, ja nedgrave mig udi Jorden, for at hindre mig at blive dydige Mennesker til Nytte.

|X

AESCULAPIUS.

Nu haver jeg da forrettet mit Ærinde, og forlader dig.

|X

PLUTUS.

Og jeg vil strax udi Staden fuldbyrde, hvad jeg har lovet.

Aesculapius gaaer bort.

29

|X

SCEN. 2

Davus. Plutus.

|X

DAVUS.

Ach Himmel! der seer jeg Plutus at gaae frem og tilbage med aabne Øyne uden Ledsager.

Falder paa Knæ. Ach Eders Excellentz! tænk paa mig, som er en fattig Borger, at min Tilstand kand blive bedre, og at jeg ikke stedse skal blive i Armod.

|X

PLUTUS.

Du og alle kand være forsikrede om min Upartiskhed udi Gavers Uddeeling, og at de ikke skal anvendes uden paa meriterede og dydige Personer. Hverken du eller nogen anden har nødig at bede mig om Riigdom, som jeg herefter ubeden og frivillig giver til gode Mennesker.

Han gaaer bort.

|X

SCEN. 3

|X

DAVUS.

alleene. Nu maa jeg nøye examinere mig selv, mit Levnet og Forhold, og forfærdige en Balance-Regning, for at see, hvorledes Facit bliver, om jeg kand regnes blant de Gode eller Onde, enten om jeg bliver Himmelen noget skyldig, eller om den bliver mig noget skyldig. Jeg haaber i det ringeste, naar jeg regner debet og credit sammen, og ligner mine gode Gierninger imod mine onde, at viise en fuldkommen Liquidation. Lad nu engang see!

For 2 Aar siden opbrød jeg min Patrons Skrin, hvorudi laae 3 Penge-Punge. Deraf tog jeg den eene, hvilket kand holdes for en Misgierning; men lod de andre blive tilbage, hvilket er en Merite, saa at jeg i visse Maader kand siges at have foræret min Patron tvende Punge. Videre: Jeg har daglig syndet, jeg har ogsaa daglig besøgt Templer, saa at jeg har alturneret imellem Gudsfrygt og Ugudelighed, og kand jeg sige, at jeg aldrig har bedet andægtigere, end naar jeg nyeligen tilforn har syndet. Videre: Jeg er ofte beskienket, men drikker dog 30 aldrig stærk Drik, uden naar jeg har ont i min Mave, men saasom

jeg daglig har ont udi Maven, saa drikker jeg og ideligen. Videre: Jeg har tilforn ofte dandset, som jeg bekiender at være en syndig Lyst; men udi de 4 sidste Aar, siden jeg fik Ligtorne, har jeg ikke dandset, hvilket tilkiendegiver mit Levnets Forbedring. Videre: Jeg har ofte brudt eedelige Løfter; men jeg har ofte gjort meer end jeg har lovet. Jeg har aflagt falske Vidnesbyrd, men aldrig uden for at tiene gode Venner. Jeg har baaret oprigtig Kiærlighed til mit Huusfolk, sær mine Piger, for hvis skyld jeg engang har pantsat min Husfrues Kaabe og Klæder. Naar jeg nu alt dette eftertænker, saa bøder det eene paa det andet; ja jeg tør sige, at det Gode er af større Vægt end det Onde. Det høyeste som jeg har syndet udi 24 Timer, som en Dag og Nat bestaaer af, er 12 Timer, naar jeg regner Natten med, som bestaaer af 12 Timer, hvorudi jeg ikke synder, thi det heder: hvo som sover vel, synder ey. Jeg haaber derfor, at Plutus regner mig blant de dydige Personer her i Staden, og ikke udelukker mig fra sine Velgierninger. Ja jeg haaber saadant, og det med Billighed. Lad see engang:

Han gaaer frem og tilbage, tællende paa Fingrene. Een Pose tagen, 2 Poser givne; een Dag ugudelig, en anden gudfrygtig; stærk Drik af Nødvendighed for at hielpe paa min Mave; ingen Dantz udi 4 Aar, siden jeg fik Ligtorne; falske Vidnesbyrd, men af Kiærlighed til min Næste; Medlidenhed mod mine Piger; det halve Liv bortsovet uden Synd. Hey! jeg er oven paa, jeg er en meriteret Person, Plutus kand ikke gaae mig forbi. Hvis han tager det i Betænkning, kand jeg lægge ham min Regning for Næsen, hvilken er saa klar, at ingen Rente-Skriver kand gjøre Antegnelse derudi. Slaae dig nu til Roelighed, Dave, du har nu intet andet at tænke paa, end hvorledes du skal anvende dine Penge.

Gaaer ud.

31

|X

SCEN. 4

|X

DIOGENES.

alleene. Jeg har med Forundring hørt, hvorledes denne skalkagtige Mand kand besmykke sine Misgierninger, saa at han kand gjøre Lyder til Dyder. Gid Folk nu af høyere Stand og Lærdom ikke vilde gjøre det samme. Man finder den Feyl hos Folk af alle slags Stand. Mange leve hen i Taaget, og bekymre sig alleene om at æde og drikke. Andre, som gjør Profession af at studere, efterforske u-magtpaaliggende Ting, og forsømme at blive oplysende udi de meest fornødne Videnskabe. Nogle faa studere vel paa at kiende andre, men bekymre sig ikke om egen Kundskab, holdende for, at dertil behøves ingen Flid og Arbeyde, saasom efter deres Meening intet er lettere end at kiende sig selv, da Erfarenhed dog viiser, at egen Kundskab er vanskeligere, end at lære at kiende andre Mennesker. Thi Laster indsnige sig under Dyders Maske, Hovmod tages for et høyt og ædelt Hierte, Tyrannie og Haardhed for Retfærdighed, Vrede for Tapperhed, Feighed for Sagtmodighed. Egen-Kiærlighed er størst Hinder til Egen-Kundskab. Thi saasom et hvert Menneske elsker sig selv, saa er ingen Indbildning for dem meere behagelig end den, hvorved ikke alleene Farve sættes paa deres Laster, men hvorved de grovste Lyder gøres til Dyder; man værner sig saaledes til Laster, at man stedse fremturer derudi, og lever fornøyet med sig selv. Hvor u-rimelig denne skalkagtige Mands Tale end var, som jeg nyelig har hørt, saa findes dog mange end meere vanskabte. Thi denne bekiendte dog nogle af sine Feyl, som han ved Liquidation af gode Gierninger og formeente Dyder vilde udslette. Mange andre derimod mærke hos sig slet ingen Laster; de see ikke uden Dyder, de meene sig at være gandske reene, og bryste sig deraf, skiønt de ere ikke uden kalkede Grave, der indeholde Aadsler og forraadnede Legemer. Men jeg hører nye 32 Allarm og Bulder igien paa Gaden. Jeg maa liste mig hen til Hiørnet, for at see, hvad det er.

Gaaer hen til Siden. Ach du ulykkelige Stad, som jeg seer i en Hast at 33 være forvandlet til en Daarekiste! Jeg seer en Procession af daarlige Mennesker udi hvide Klæder med Krands paa Hovederne og Greene udi Hænder. Det er uden Tvivl et Triumphs Optog formedelst Pluti Ankomst. Ja det er saa. Jeg tager ikke feyl. Ach du arme Stad, som glæder dig over din egen Fordærvelse! Jeg maa liste mig hen udi en Krog, for at ansee dette Galskab.

|X

SCEN. 5

Processionen gøres 3 Gange om Theatret efter musicalsk Tact. Ved hver gang standses lidt, og synges Vivat Plutus! og det med Trommers og Trompeters Lyd. Endelig naar 3die Tour har endt, dandse 3 konstige Dandsere. Diogenes, som udi en Krog dette seer, gjør imidlertid Grimacer, og efteraber dem. Endeligen henter han en Krabask, hvormed han prygler dem, og driver dem ud. De skraale klageligen.

|X

SCEN. 6

DIOPHILUS.
DIOGENES.

alleene. Ja piber kun I Skabhalse! ligesom denne Comoedie endtes med et Sørgespill, saa vil det og gaae den heele Stad. Jeg vil ogsaa forsøge at dandse, men en Dands, som giver tilkiende en forestaaende Tragædie.

Diogenes dandser meget naragtig med sine Træskos, efter en sørgelig Melodie, og en Sækkepibe eller Lire. Midt udi Dandsen indkommer Plutus, og da holder Spillet op. Men Diogenes bliver ved at dandse.

SCEN. 7

Plutus. Diogenes.

PLUTUS.

Jeg har allerede beriget mange gode og dydige Borgere, og nu leeder jeg efter merkværdige Philosophos, som leve udi Armod. Men hvad er det som jeg 34 der seer? det er jo Diogenes. Det er rart at see en saa ærbar Mand at dandse. Jeg kand slutte, at saasom han er en god Patriot, da glæder han sig over Stadens Velstand, som min Ankomst tilveye bringer. Hør, Diogenes, du skal ikke glæde dig forgjæves; thi det er saadanne Mænd, som jeg leder efter, og til hvilke jeg fornemmeligen uddeeler mine Gaver.

Diogenes staaer lidt stille, seer stift paa ham, og dandser paa nye.

PLUTUS.

See her, Diogenes! hvad jeg forærer dig, som skal gjøre din Glæde fuldkommen. Her er en Pung fuld af kostbare Steene.

Diogenes seer stift paa Pungen, som Plutus haver i Haanden, vender sig om, og dandser igjen.

PLUTUS.

Hold op, Diogenes, medens jeg taler med dig, og tag til dig denne Skat, som vil sætte dig udi Velstand.

Diogenes seer paa Pungen, og dandser igjen.

PLUTUS.

Det er selsomt med disse Philosophi. De ere ofte saa henrykte udi deres Meditationer, at de høre ikke hvad man siger. Giv agt paa min Tale, Diogenes! Saasom jeg nu omstunder har faaet mit Syn, saa at jeg kand distingvere gode Mennesker fra onde, saa uddeles mine Gaver nu med Skiønsomhed, og ingen uden dydige Mænd blive derudi deelagtige. Jeg seer og kiender dig, og veed, at du est en fornuftig og tillige med oprigtig Philosophus, hvis Philosophie, som mange andres, bestaaer ikke udi Skiægget og Kaaben, men udi Forstand og uforfalsket Dyd. Derfor giver jeg dig denne Skat, som vil gjøre Ende paa din Armod, og sætte dig udi Velstand.

Diogenes seer stift paa Pungen igjen, vender sig om, og dandser paa nye.

PLUTUS.

Ach Himmel, hvad vil dette sige? Mon han foragter Riigdom, for hvilken andre tilsætte Siæl og Liv? Han vil maa skee ikke troe, at udi Pungen er saadant kostbart Liggendefæe skiulet. Kom dog hid Diogenes, 35 saa skal jeg opløse Pungen, for at viise dig Skatten, og at bestride din Vantro.

Diogenes tar Pungen, som er opløst, spytter derudi, leverer Pluto den tilbage, og bliver ved at dandse igjen.

|X

PLUTUS.

Dette ligner jo Afsindighed. Jeg skiæmmer mig ved at have giort saadant Tilbud.

Diogenes gjør ham en dyb Compliment, tager ham ved Haanden, dandser ud med ham af Skuepladsen, og til Slutning snyder sig og besmører Pluti kostbare Kiole.

|X

SCEN. 8

|X

DIOGENES.

alleene. Saa her ud med alle Forfængeligheder! Jeg skal nok holde reent for min Dør. Gid andre kun vilde følge mit Exempel! men jeg troer ikke, at jeg vil have mange Efterfølgere; tvertimod, Altar vil oprettes for Riigdommens Gud Pluto, og Penia, Gudinden for Fattigdom, under hvis Regiment vor Stad saa længe har blomstret, vil forviises. Jeg gaaer nu bort, og kryber ned i min Tønde, medens Staden raser. Thi jeg mærker, at ved mine Prædikener intet vil udvirkes. Men Udfaldet vil lære, at mine Formaninger ere ikke ilde grundede.

36

|X

ACTUS III

|X

SCEN. 1

|X

PLUTUS.

Nu har jeg udforsket Stadens Tilstand, og med Forundring mærket, at de dueligste og dydigste Mænd have været betle-færdige. Men Stadens Skikkelse skal snart forandres. Man skal med Glæde og Fornøjelse mærke, at Plutus er ey meere blind: man skal see Dyden at belønnes, og hver Borger skal derved opmuntres til Dydens Øvelse. Men der seer jeg den gode Timotheus at komme; han seer glad og fornøyet ud, og det ikke uden Aarsag, thi hans Skrine og Kister, som forhen vare tomme, ere nu opfyldte med Guld og Sølv.

37

|X

SCEN. 2

Timotheus. Plutus.

|X

TIMOTHEUS.

paa Knæ. Ach naadige Herre! hvormed kand jeg forskylde de beviiste Velgierninger? Jeg var tilforn saa fattig som Irus; nu er jeg saa riig som Cræ- sus. Tag til Takke med et erkiendtligt Hierte, som jeg vil beholde saa længe som jeg lever.

|X

PLUTUS.

Stat op igien Timothee, og bliv ved at øve de Dyder, som I tilforn har distingveret eder med; og see til, at den erhvervede Riigdom ikke forleder eder til Hovmod eller Vellyst, men betænk, at, eftersom det er ved Dyd saa stor Velstand er tilveyebragt, det er ved samme Levnet og ved Dydens bestandige Øvelse at saadan Velstand skal blive stedsevarende.

|X

TIMOTHEUS.

Jeg skal troeligen efterleve denne Formaning. Men, eftersom eders Excellence har beviiset mig saa stor Naade, saa beder jeg underdanigst, at han vil legge en liden dertil.

PLUTUS.

Hvad skal det være? siig frem.

TIMOTHEUS.

Jeg beder, at mine Naboer maa blive i samme Stand, som de vare tilforn udi, paa det jeg desbedre kand distingvere mig blant mine Medborgere, og desbedre skiønne paa den Velstand, som jeg er sat udi. Thi naar alle blive lige riige, saa - - - Eders Naade begriber nok, hvad jeg vil sige.

PLUTUS.

Jeg begriber det alt formeget. Jeg mærker, at I vil misbruge de forundte Gaver, og at I henfalder til Hovmod og Misundelse, som er ingen dydig Mands Character. Jeg har holdet eder for en god Mand. Jeg troer ogsaa, at I har haft Dyd og Ærlighed for Øyne. Thi det skarpe Syn, hvormed jeg nu er begavet, hindrer mig at vildfare i mine Domme. Men jeg kand ikke spaae om tilkommende Ting; jeg kand see hvad een er, men ikke hvad han vil blive.

TIMOTHEUS.

Eders Naade fatter maaskee ikke, hvad 38 jeg vil sige. Jeg ønsker min Næste og Medborger alt got; Men ---

PLUTUS.

Det er at sige: I ønsker jer Medborger alt got, men kand ikke lide, at han sættes i samme Velstand med eder. Gak bort, og see til at I anvender paa gode og nyttige Ting den Skat, som er eder tilfalden, og misund andre ikke deres Lykke.

|X

SCEN. 3

Plutus. En Skolemester.

PLUTUS.

Denne Mands Opførsel foraarsager mig nogen Eftertanke; dog haaber jeg, at Staden i Almindelighed ved min Nærværelse skal blive lykkelig. Her maa jeg lidt opholde mig paa dette Sted, for at imodtage og affærdige Sollicitanter. Der seer jeg en Mand at fremtrine. Hans Ansigt og nedslagen Sind giver hans slette Skiebne tilkiende.

SKOLEMESTEREN.

Jeg drister mig at bønfalde Riigdommens Gud, som jeg hører af Himmelen at være skikket til at hielp fattige og nødlidende Mennesker, nemlig saadanne, som uden deres Skyld og Brøde lide Armod.

PLUTUS.

Hvad er eders Profession?

SKOLEMESTEREN.

Jeg er Skolemester her udi Staden, og har været udi det Embede udi 30 Aar.

PLUTUS.

Haver I udi al den lange Tid ikke lagt eder noget til beste?

|X

SKOLEMESTEREN.

Ney! ved den Profession er ikke det tørre Brød. En Advocat, en Medicus kand paa een Dag fortiene meere, end jeg udi et heelt Aar. Jo meere jeg har holdet mine Disciple under Ave og Disciplin, jo mindre Tak har jeg faaet af deres Forældre, og jo meere er jeg bleven forhadet af deres Mødre, som gemeenligen meest kiæle for Børn til deres egen Fordærvelse. Men jeg har heller villet leve i Armod og under Forfølgelse, end efterlade min Pligt. Thi enhver, som 39 Ungdommens Optugtelse er betroet, har stort Regnskab at gjøre.

|X

PLUTUS.

Jeg mærker, at I er en god Mand, og at I fortjener at være deelagtig udi de Gaver, jeg i denne Stad gjøre til dydige Borgere. Gak strax hiem til jer Huus, der skal I finde en Skat, som skal hielpe eder paa Fode; Lad eder dog der af ikke forleede til Ørkesløshed, men bliv ved eders forrige Profession.

|X

SCEN. 4

En Moralist. Plutus.

|X

MORALISTEN.

Jeg er hidkommen for at bede om Hielp udi min Armod. Jeg begierer intet til Overflod, men alleene til Nødtørft.

|X

PLUTUS.

Hvad er eders Handtering?

|X

MORALISTEN.

Jeg bruger min Pen til at afmale Menneskets Feyl og Laster. Men desværre! jeg høster kun slette Frugter af mit Arbeyde. Frugterne ere Had, Forfølgelse og Armod; da hykkelske Skribentere derimod fødes og giødes, ja bæres ligesom paa Hænder til Høyhed og Velstand.

|X

PLUTUS.

Eftersom I høster ikke andre Frugter af eders Arbeyde, hvi fremturer I da i at moralisere?

|X

MORALISTEN.

Kjærlighed til min Næste driver mig dertil. Men onde Mennesker ville saadant ikke troe; de ansee deres største Venner som deres bitterste Fiender, og derimod deres Fiender, nemlig Hyklere, for deres beste Venner.

|X

PLUTUS.

Jeg seer, at I ogsaa er en god Mand. Bliv ved eders Forhold og gak hiem, hvor I skal finde et Liggendefæe.

|X

SCEN. 5

En Bonde. Plutus,

|X

BONDEN.

Guds Fred, Far lille! bliv ikke vred, at jeg saa dristig kommer hid.

40

PLUTUS.

Hvad est du for een? hvorfra kommer du?

BONDEN.

Jeg er en Bonde fra Landet nær her ved Staden. Jeg har hørt, at han er hidkommen, for at gjøre vel imod got Folk.

PLUTUS.

Regner du dig da iblant got Folk?

BONDEN.

Jeg tør selv ikke sige det; men Folk, som kiender mig, holder mig at være lige saa ærlig, som min Husbond er velbyrdig.

PLUTUS.

Er din Husbond og ikke ærlig?

BONDEN.

Derom kand jeg som en ringe eenfoldig Mand ikke dømme. Det kand jeg alleene for vist sige, at han er velbyrdig.

PLUTUS.

Jeg mærker, at du est en skikkelig Mand, efterdi du ikke vil tale ilde om dit Herskab.

BONDEN.

Mit Herskab er godt nok, saa vidt hans Herskab det vil tillade.

PLUTUS.

Har da dit Herskab et andet Herskab over sig igjen?

BONDEN.

Ja vist! saa vel hos os, som paa andet Gods.

PLUTUS.

Det forstaaer jeg ikke.

BONDEN.

Det kommer deraf, at han er ingen Landmand. Thi enhver, som forstaaer Landmandskab, veed at paa hvert Gods ere tvende Herskaber, nemlig Huusbonden og Ridefogden. Bonden staaer under Huusbonden, og Huusbonden igjen under Fogden, uden hvis Tilladelse han intet formaaer.

PLUTUS.

Jeg forstaaer din Meening, og mærker, at du est ikke taabelig. Men hvad er din Begiæring?

BONDEN.

Jeg haver hidindtil ydet Skat og Landgilde, saa længe som Alder og Helbred har tilladt mig at arbejde. Men nu tager Svaghed ved Alderen til, saa at jeg ikke kand fortiene min Føde.

PLUTUS.

Din Huusbond seer vel igiennem Fingre med dig udi saadan din slette Tilstand?

BONDEN.

Det gjorde han gierne, hvis hans Foged ham saadant vilde tillade.

41

PLUTUS.

Du maa gjøre mig nogen Forklaring over denne mørke Tale. Hvad er en Foged her i Landet?

BONDEN.

En Foged er den, som med en absolut Magt regierer Gaard og Gods, og lader Herren alleene beholde den pure Titel. Derfor er vel ingen skreven Lov, men en almindelig Vedtægt, som siger: I Herrer! værer eders Ridefogeder hørige og lydige. Med et Ord: naar Fogeden er os imod, kand Herren intet got gjøre os.

PLUTUS.

Min kiære Mand, jeg har Medlidenhed med dig, og derfor vil hielpe dig til rette. Naar du kommer til dit Huus igien, vil du i din Kiste finde en Skat, hvormed du ikke alleene kand tilkiøbe dig Frihed for Hoverie, men end ogsaa kiøbe din Gaard og faae den til Eyendom.

BONDEN.

Tak, naadige Herre! det er en stor Trøst for mig udi min Alderdom.

|X

SCEN. 6

En gammel Jomfrue med en lang Næse. Plutus,

JOMFRUEN.

Det er mig sagt, at Plutus skal opholde sig her. Der troer jeg han er; thi han er mig beskrevet at bære en lang gyldenstykkets Kiøle. Ach naadige Herre! jeg beder underdanigst om nogen Hielp.

PLUTUS.

Hvad fattes hende, min gode Jomfrue?

JOMFRUEN.

Jeg er af 6 Sødskende den ældste. Mine 5 yngre Søstre ere alle gifte, og jeg alleene er endnu Jomfrue.

Hun græder.

PLUTUS.

Græd ikke, mit Barn! Men siig mig, hvad som er Aarsag til den Foragt, som er kasted paa hende.

JOMFRUEN.

Man gifter sig nu omstunder alleene enten for Penge, eller for Skiønhed. Begge Deelee ere mig nægtede, hvorfor jeg alleene staaer tilbage foragtet og forhadet.

PLUTUS.

Hun giver sig tilfreds min gode Jomfrue! Naar hun kommer til sit Huus, vil hun finde en Skat, som 42 kand tiene hende til Medgift. Men jeg frygter, at eftersom hun er til Alder, og er vanheldet med den lange Næse, at hun dog ingen Beyler faaer.

JOMFRUEN.

Ach naadige Herre! frygter ikke derfor; naar det rygtes, at jeg har bekommet en saa god Medgift, bliver jeg strax gift, endskiønt min Næse var en halv Alen længer.

PLUTUS.

Det kand og maaskee hende sig. Thi man siger udi Ordsproget, at Penge give baade Byrd og Skiønhed, og kand foraarsage, at en Medusa stikker i Øyene som en Venus.

Hun neyer og gaaer bort.

|X

SCEN. 7

Plutus. En Cavalier.

PLUTUS.

Her kommer en ung Person, hvis Klædedragt viiser Vellyst og Forfængelighed; og jeg seer, at Hiertet er ogsaa fuldt deraf.

CAVALIEREN.

Eftersom jeg hører, at han beriger saa mange gemeene og daarlige Mennesker, saa haaber jeg ogsaa, at han hielper paa mig, som har sat Midler til paa Artighed og Galanterie, saaledes at jeg har været en Zirath for Staden.

PLUTUS.

Hvorudi bestaaer eders Artighed?

CAVALIEREN.

Jeg har lært at dandse, at spille paa Instrumenter, at figte, at vinde Fruentimmerets Gunst. Sær er udi Dandse-Konsten ingen min lige; Hvis min Herre har Lyst til at see en Prøve derpaa, vil jeg strax gjøre den.

PLUTUS.

Det gøres ikke fornødent. Jeg tvivler ikke om hans Capacitet, enten derudi eller andre galante

Videnskaber. Men hvad er hans Begiering?

|X

CAVALIEREN.

Jeg beder om nogen Assistance, efterdi jeg har paa galante Videnskabe og en distingveret Opførsel tilsat mine Midler.

|X

PLUTUS.

Jeg mener at han behøver ingen Assistance, 43 eftersom de herlige Videnskabe, som han har lært, nok kand føde sin Mand. Dog vil jeg ikke gandske veygre mig for at meddeele ham noget. Naar han kommer hiem, skal han finde nogle Kobber-Penge udi en Pung, hvormed han kand købe en Strikke for at hænge sig. *Cavalieren stamper mod Gulvet, og gaaer bort.*

|X

PLUTUS.

Han gik vred bort. Alle andre saadanne Personer ville faae samme Afskeed. Undsætning af Penge havde ikke tient denne unge Karl til andet end at fornye hans daarlige og vellystige Levnet. Men der seer jeg en anden Sollicitant, som er ikke et Haar bedre, og derfor vil faae samme Afviisning.

|X

SCEN. 8

En drukken Mand. Plutus.

|X

DEN DRUKNE.

Det er nok her, hvor jeg skal finde ham.

Rigtig nok. Naar der er Raadhuuset, saa maa jo her endelig være Torvet. Og hvis dette slaer feyl, saa maatte Pokker troe sine Øyne meer.

|X

PLUTUS.

Denne Mand er overstadig drukken. DEN DRUKNE. Her hører jeg een at tale. Wer da? Ney det maa have været jeg selv, som taledede. Ha ha ha!

|X

PLUTUS.

Han vil nok ogsaa have Penge, paa det han i en Hast kand drikke sig ihiel. DEN DRUKNE. Jo Drollen splide mig ad, om der er ikke en som taler. Jeg er jo hverken fuld eller gall. Jeg maa see mig om. See her staaer Manden som jeg leder efter.

Hans Tiener, min Ven! er hans Navn ikke Plutarchus?

Jeg veed ikke, om han har den Ære at kiende mig?

|X

PLUTUS.

Ney jeg kiender dig ikke. DEN DRUKNE. Det er underligt, at han ikke kiender Strobilo, hvis Navn er kiendt over den heele Stad. Spørg kun det mindste Barn, om det ikke kiender Strobilo.

Strobilo Palæmons Søn og Urganiaæ Ægtemand. Spørg kun hvert Barn, det vil strax sige - - - *Han ræber derved.*

44

|X

PLUTUS.

Det vil sige: Hvo kiender ikke den Drukkenbolt Strobilo, som gaaer hver Dag med et Ruus?

|X

DEN DRUKNE.

Hør, min Ven! jeg drikker aldrig uden naar jeg tørster. Hvis en anden havde talet saaledes, havde jeg bleven vred. Jeg er lige saa fastendes, som jeg stoed af min Seng.

|X

PLUTUS.

Du var maaskee drukken, før du stod op.

|X

DEN DRUKNE.

Ha ha ha! Drukken, førend jeg stod op! Det er en underlig Tale. Jeg veed jo, man kand ey drikke sig drukken paa Sengen. Jeg er min Troe gandske fastende. Men jeg haver ont i mine Been, de vil ikke staae de Hunde; hvad kand jeg dertil? Men maatte jeg spørge min Herre om noget?

|X

PLUTUS.

Hvad er det?

|X

DEN DRUKNE.

Er hans Navn ikke Plutarchus? det er Riigdommens Gud, som jeg leder efter, og som jeg hører at være kommen til vor Stad for at berige dydige og meriterede Folk, og saadanne, som jeg er.

|X

PLUTUS.

Jeg troer nok, at du est en meritered Mand; thi du hielper paa Consumption af Stadens drikkende Vahre.

|X

DEN DRUKNE.

Jeg vil ikke rose mig, men lader andre gjøre det; dette tør jeg dog sige, at jeg besidder saa megen Dyd, som 10 af de beste Borgere her i Staden, og hvis min Herre ikke vil troe mig paa mine blotte Ord, vil jeg gjøre min Eed derpaa.

|X

PLUTUS.

Gak fra mig Menneske! jeg har ikke Tiid at tale med dig.

|X

DEN DRUKNE.

Skal da saadan brav Mand, som jeg er, gaae trøstesløs bort?

|X

PLUTUS.

Jeg hverken vil eller kand trøste dig, men raader dig ikkun at gaae hiem, og sove Rusen ud.

|X

DEN DRUKNE.

Jeg er bange, at jeg har taget feyl. Bliv ikke vred, at jeg spørger ham om een Ting.

|X

PLUTUS.

Hvad er det, som du vil spørge mig om?

|X

DEN DRUKNE.

Er ikke hans Navn Plutarchus?

|X

PLUTUS.

Hvem leder du efter?

45

|X

DEN DRUKNE.

Jeg leder efter Riigdommens Gud.

|X

PLUTUS.

Hos ham faaer du ingen Trøst. Bacchus er den Gud, som du har dyrket, og som du maa søge Hielp hos. DEN DRUKNE. Ha ha ha! Bacchus! det er en fæd Karl; han er lige saa riig, som jeg.

Han gaaer syngende og stammende bort, men kommer igien. Jeg kand ikke gaae bort med uforretted Sag. Det maa ikke være den rette Mand, som jeg har talet med. Man sagde mig dog, at han skulde staae her lige ved Raadstuen. Jeg maa dog have ret Beskeed. Hør, min Herre! Er hans Navn ikke Plutarchus?

|X

PLUTUS.

Hvis den Drukkenbolt ikke strax gaaer bort, skal jeg kalde paa Magistratens Tienere. DEN DRUKNE. Magistratens Tienere! Ha ha, Magistratens Tienere! Magistratens Tienere drikke lige saa stærkt som jeg. Ha ha, Magistratens Tienere! *Han falder. En gierrig Mand kommer ind.*

|X

SCEN. 9

Euclio. Plutus.

|X

EUCLIO.

Her seer jeg den Drukkenbolt Strobilo. Saadant er hans daglige Levnet. Jeg maa dog forbarme mig over ham, og slæbe ham ud. *Han slæber ham bort.*

|X

PLUTUS.

Intet er saadan Drukkenbolt tienligere end Fattigdom. Det er uforsvarligt at rekke den Haanden, som anvender Penge paa at forkorte sit Liv.

|X

EUCLIO.

Her seer jeg Riigdommens Gud Plutus, som jeg leder efter. Vær velkommen hid til vor Stad! Eders Ankomst har opfyldt den heele Republik med Glæde, helst saasom eders Naade har faaet sit Syn, og derfor ikke meer udi blinde kand uddeele eders Gaver, som desværre ofte tilforn er skeet. Thi der ere udi de fleeste Stæder fleere onde end gode Mennesker; og meener jeg 46 at eders Naade allerede derpaa her i Staden har seet Prøver. Jeg slæbede nyeligen bort en overstadig drukken Mand, der har tilsat sine Midler paa stærk Drik. Her findes andre, der iligemaade have skammeligen fortæret deres Arvedeel, somme paa Fraadserie, andre paa Skiøgger og Ietfærdige Qvinder, andre igien paa Stads og Pragt. Jeg haaber, at eders Naade ikke rekker Haanden til slige Mennesker, hvilke misbruge Penge til deres egen Fordærvelse; og er derfor forsikret om, at saadant alleene vederfares mig og andre gode Huusholdere, der ved en fornuftig Oeconomie ikke alleene har conserveret sin Fæderne Arv, men endogsaa forøget den.

|X

PLUTUS.

Jeg maa først gjøre eder et Spørsmal. Hvor meget har I arvet efter eders Forældre?

EUCLIO.

4000 Pund, hvilke endnu ligge u-rørt udi min Kielder.

PLUTUS.

Haver I da intet deraf taget?

EUCLIO.

Ney! udi 16 samfælde Aar haver den Skat været u-rørt. Thi jeg har heller villet hungre og tørste, end tillade, at mine Fæderne Arv, som med saa stor Omhyggelighed har været samlet, i ringeste Maader skulde formindskes. Videre: jeg har siden efter min Broder arvet en halv gang saa meget, hvilket ogsaa er udi Behold, og ligger udi samme Kielder. Kand vel viises større Prøve paa Oeconomie? og kand eders Naade vel bedre uddeele Riigdom, end til en Mand, der forvarer den som sine Øyensteene?

PLUTUS.

Hør, min gode Ven! der er 2 slags skadelige Borgere udi en Stad. Nogle ere vellystige og ødsele, det er saadanne, som den beskienkede Mand, hvilken I udsælbede. Andre ere Gnier, det er saadanne, som ligne eder, og som grave deres Penge under Jorden, at de ikke skal være enten dem selv eller andre til Nytte. Begge ere saaledes uduelige og skadelige Borgere: hine, fordi de misbruge; disse, fordi de ikke bruge deres Midler. En ødsel og vellystig Mand bør ingen Penge have, efterdi han anvender dem paa Fraadserie og Drukkenskab, 47 som fordærver Legem og Siæl. En Gnier bør ey heller have Penge, efterdi han ikke fører sig dem selv eller andre til Nytte. Det er mod disse tvende slags Folk, jeg stedse har ført Klagemaal; thi de første har ligesom deelt mig ud iblant Skiøger og Kroemænd, og de sidste have holdet mig bunden udi Lænker, ja kastet mig ned udi mørke Huler, og gravet mig under Jorden. Det er for deres skyld, at jeg saa meget har været eftertalet, og saa ofte har maat høre ilde, da dog Skylden ikke har været min. Men den Blindhed, hvormed jeg selv saa vel som min kiære Søster Fortuna haver været slagen, har alleene været Aarsag dertil. Saasom jeg nu har faaet mit Syn, ja saa stærkt Syn, at jeg kand see Mennesker ind til Marven, er jeg sat i Stand til at anvende mine Gaver med Skiønsomhed, og ikke at berige uden gode og dydige Mænd, det er saadanne, som bruge deres Riigdom til deres egen Ære og til Stadens Nytte. I mærker saaledes heraf, at I kand ingen anden Trøst faae af mig, end den forrige Mand, som I selv fordømte og holdt uværdig til mine Gaver. Gak der for strax fra mig. Jeg vil ogsaa begive mig herfra paa et andet Sted udi Staden, for at anhøre fleere Sollicitanter. *De gaae bort, hver sin Vey.*

|X

SCEN. 10

Davus. Palæstrio.

DAVUS.

Gav du agt paa, hvilken Miine Theodorus gjorde, da han gik forbi?

PALÆSTRIO.

Det var med stor Nød at han vilde løfte paa sin Hat.

DAVUS.

Jeg mærker, at de Penge, som Plutus har givet ham, har allerede gjort ham storagtig.

PALÆSTRIO.

Jeg troer og det samme. Men Touren kommer vel og til os.

|X

DAVUS.

Det haaber jeg ogsaa; ja jeg er saa got som forsikred derom.

48

|X

PALÆSTRIO.

Hvorpaa grunder du saadant Haab?

|X

DAVUS.

Du hører jo, at Plutus er hidkommen for at berige dydige og meriterede Mænd. Jeg meener, at han kand ikke have noget paa os at sige, besynderlig paa mig, thi jeg har nøye betragtet mit Levnet, og ved Sammenligning af det Onde med det Gode fundet, at jeg kand regnes blant de best meriterede Mænd her i Staden.

|X

PALÆSTRIO.

Men naar jeg eftertænker alting, saa maa jeg tilstaae, at baade jeg og du har bedrevet adskilligt Ont, som vi ingen Farve kand paasætte.

|X

DAVUS.

Jeg nægter ikke vore Misgierninger. Jeg siger ey heller, at man kand sætte Farve derpaa. Men naar jeg sætter paa den eene Side mine Synder, og paa den anden Side mine gode Gierninger, finder jeg, at Summa Lateris bliver langst større paa den sidste Side.

|X

PALÆSTRIO.

Det kand jeg i en Hast ikke begribe.

|X

DAVUS.

Det kand nok være; men det kommer deraf, at du ikke forstaaer Regne-Konsten. Det maa jeg forstaae, som i min Ungdom har været Foged. Ved Hielp af Regne-Konsten bragte jeg det altid dertil, at jeg kunde liqvidere med en Principal, ja ogsaa saaledes, at han blev mig skyldig. Hør for Exempel herpaa en eeneste Prøve: En Nat er jo fast den halve Deel af vort Liv.

|X

PALÆSTRIO.

Det er sandt nok; og undertiden meere, thi jeg sover gemeenligen 14 Timer.

|X

DAVUS.

Got! der har vi meere end din halve Livs-Tiid uden Synd; thi saa længe man sover, synder man ikke.

|X

PALÆSTRIO.

Det er min Troe gandske rigtigt.

|X

DAVUS.

Lad os nu examinere den anden halve Deel, som vi har bortdrevet med gode Tings og Misgierningers Omvexling, saa bliver det jo kun en Bagatelle af en Tid, hvorudi vi har syndet.

|X

PALÆSTRIO.

Dette glæder mig, og jeg troer i saa Maade, at Plutus ikke kand gaae os forbi.

⌘

DAVUS.

Hvis han gaaer os forbi, da er han lige saa blind som han var tilforn. Men han gaaer os ikke forbi. Jeg har allerede mærket af det milde Ansigt, som han ved 49 sin Ankomst gjorde mig, at jeg bliver ikke forglempt. Thi det var ligesom han vilde sige: Touren kommer og til dig, Dave, naar jeg kommer i de smaa Gader, og Folk af første Classe ere hjulpne. Jeg bekymrer mig nu derfor alleene derom, hvorledes jeg skal anvende den Skat, som jeg har i vente.

⌘

PALÆSTRIO.

Det kand ogsaa give mig noget at tænke paa.

⌘

DAVUS.

Pengene maa man ikke grave ned i Jorden; det lider Plutus ikke. Jeg har i Sinde at legge mine Penge an i Jordegods, for at blive Proprietarius. Jeg vil tilkiøbe mig den store Eng, som ligger strax uden for Staden.

⌘

PALÆSTRIO.

Det er ikke saa galt. Min Ambition gaaer dog ikke saa vit: jeg vil alleene være Hollænder, og vil tilkiøbe mig nogle 100 gode Kiør.

⌘

DAVUS.

Men hvor vil du græsse dem?

⌘

PALÆSTRIO.

De skal græsses paa din Eng.

⌘

DAVUS.

løftende paa Hatten. Jeg meener ney, med din Permission.

⌘

PALÆSTRIO.

ligeledes. Og jeg meener jo, med din Permission.

⌘

DAVUS.

Dine Kiør paa min Eng?

⌘

PALÆSTRIO.

Hvo vil forbyde mig det?

⌘

DAVUS.

Er jeg ikke Eyere af Engen?

⌘

PALÆSTRIO.

Er jeg ikke Eyere af Kiørerne?

⌘

DAVUS.

D. Holberg - Komedier

Du taler som en Snyger.

✂
PALÆSTRIO.

Og du taler som en Nar.

✂
DAVUS.

gir ham et Ørefigen. Det er for dine Kiør.

✂
PALÆSTRIO.

giver ham et igjen. Og det er for din Eng. De komme i Haar sammen.

✂

SCEN. 11

Diogenes. Davus. Palæstrio.

✂
DIOGENES.

Hvad Pokker er dette? de ere jo færdige at myrde hinanden. Jeg maa skille dem ad. Hvad er Aarsag til saadan Forbittrelse?

50

✂
DAVUS.

Han vil have sine Kiør at gaae paa min Eng.

✂
PALÆSTRIO.

Og han vil forbyde mig det.

✂
DIOGENES.

Det er en mørk Tale for mig.

✂
DAVUS.

Jeg vil tage Diogenes til Dommer herudi.

✂
DIOGENES.

Siig da frem, hvorudi Tvistigheden bestaaer.

De tale begge længe i Munden paa hinanden.

✂
DIOGENES.

Sagt, sagt! lad een først tale alleene.

De continuere at tale i Munden paa hinanden; hvorudovev Diogenes begynder at efterabe dem, saa at de raabe alle 3 tillige. Omsider vil Diogenes gaae bort.

✂
DAVUS.

Bie dog lidt, Hr. Magister! I har jo lovet at være vor Dommer.

|X

DIOGENES.

Saa maa da een tale alleene.

|X

DAVUS.

Ja vel! jeg vil da tale først. Vi overlagde med hinanden, hvorledes enhver af os skulde anvende den Skat, som vi vente af Pluto. Jeg besluttede at tilkiøbe mig en Eng; han derimod vilde tilkiøbe sig nogle 100 Kiør. Derpaa havde jeg intet at sige. Men han forlangede og paastoed, at hans Kiør skulde græsses paa min Eng. Er det ret og billigt?

|X

DIOGENES.

Forholder Sagen sig saaledes?

|X

PALÆSTRIO.

Ja det er vist nok. Men er det ikke billigt, at, eftersom - - -

|X

DIOGENES.

Jeg har alt nok. Jeg dømmes saaledes her om: Hvis Plutus giver nogen af eder en Skierv, saa maa han være lige saa blind som tilforn; men saasom han har bekommet sit Syn, faaer I intet at trette om. Gaaer derfor smukt hiem, I Slyngle, og lader eder aarelade.

|X

DAVUS.

Er jeg en Slyngel?

|X

PALÆSTRIO.

Er jeg en Slyngel?

|X

DIOGENES.

Jeg kand ikke sige, hvilken af jer er den største. Jeg siger kun: gaaer hen, og forliger eder, I Skabhalse!

|X

DAVUS.

Ja vi skal forlige os til din U-lykke.

De angribe Diogenes med foreenet Magt, slaaer ham ned paa Gulvet, og løbe bort.

51

|X

SCEN. 12

Diogenes. Penia, Gudinde for Fattigdom.

|X

DIOGENES.

Hvad havde jeg der at bestille, at agere Dommer imellem 2 Narre! Men det er ikke den første gang jeg har faaet saadan Confect for min Fritalenhed. Jeg har stævnet Gudinden for Fattigdom Penia at møde mig, for at give hende et got Raad, og at trøste hende udi denne Trængsel, som hun ved Pluti Ankomst vil underkastes. Men der kommer hun.

|X

PENIA.

udi lange Linnede Klæder. Ach Diogenes! jeg har længtes af Begierlighed til at tale med dig. Thi jeg veed, at saasom du tager Deel udi Stadens velgaaende, du græmmer dig ikke mindre over den Forandring, end jeg selv. Jeg haaber, at du ved dine grundige Prædikener stræber at hindre den overhængende U-lykke, som man veed at du ved din Veltalenhed ofte har udvirket.

⌘
DIOGENES.

Det hielper ikke, Gudinde, at prædike for døve Mennesker. Den heele Stad er ved Pluti Ankomst forvandlet til en Daarekiste. Man haver ikke at tale uden om den Velstand, Staden skal sættes udi. Alle Guders Dyrkelse ophører. Plutus er nu omstunder den eeneste Gud, som æres og tilbedes.

⌘
PENIA.

Det er desværre alt for sandt; og jeg, under hvis Beskyttelse Staden saa længe har blomstret, ansees nu af nogle med Foragt, og af andre holdes for Republikvens Fiende. Jeg seer, at jeg ved denne Forandring maa vende Ryggen og gaae frivilligen udi Landflygtighed. Hvad raader du mig ellers?

⌘
DIOGENES.

Jeg raader ingenlunde til frivillig Landflygtighed, hvilket giver Frygt og Vankelmodighed tilkiende. Jeg raader heller at forsvare sin Sag for Retten, og med kraftige Argumenter at viise, hvormeget denne Forandring strider mod Stadens Velfærd, og hvad Uheld deraf vil flyde. Naar Gudinden saaledes for Retten har forklaret sin Sag, og underkastet sig Raadets Kiendelse, kand hun uden Eftertale gaae i Landflygtighed, 52 som hende ved Dom paalegges, og saaledes af Fornødenhed gjøre en Dyd. Men jeg vil raade Gudinden fornemmeligen at betiene sig af eet Argument udi Processen, som meest vil bestyrke hendes Sag, og til intet

53 gjøre den største Indvending, som Plutus vil betiene sig af. Naar Gudinden afmaler de Uheld, som Riigdom paa de fleeste Steder har foraarsaget, ville vel alle saadant tilstaae. Men Plutus vil dertil svare, at saadant har reyset sig af hans forrige Blindhed; han vil sige, at saadant herefter ikke vil skee, efterdi han nu har faaet sit Syn, og der ved er sat i Stand til at uddeele sine Gaver med Skiønsomhed, saa at ingen uden dydige og meriterede Mennesker ville beriges, det er saadanne, som ville anvende deres Riigdom til gode og nyttige Tings Forfremmelse og det gemeene Beste. Dette Argument kand ikke andet end stikke udi Øynene; men det kand igiendrives.

⌘
PENIA.

Hvorledes skal det igiendrives? jeg zitrer selv ved denne Indvending.

⌘
DIOGENES.

Det skal skee saaledes: just fordi Plutus har faaet sit Syn, og just fordi dydige og meriterede Mænd alleene beriges, just derfor er den største Uheld at befrygte. Thi deraf vil følge, at de beste Mænd, som hidindtil have været Zirath for Republikven, ved Riigdom ville vanslægte fra deres forrige Dyder, og forfalde til Hovmod og Vellyst, saa at den heele Stad vil blive fordærved. Paa dette Argument maa hun stift holde; og naar hun møder for Retten, maa hun tage sine smaa Foster-Børn med sig, for at bevæge Dommerne til Medlidenhed.

⌘
PENIA.

Det er et got Raad. Jeg skal betiene mig deraf, om det kand hielpe.

⌘
DIOGENES.

Det maa komme an paa et Forsøg. Lader os gaae tilside saa længe.

ACTUS IV

|X

SCEN. 1.

Davus. Diogenes.

|X

DAVUS.

Denne Dag vil blive mærkværdig. Jeg vil bivaane Retten fra Begyndelsen til Enden. Men der seer jeg Diogenes; han kommer nok udi samme Forsæt. Tak for sidst Hr. Magister!

|X

DIOGENES.

Det er intet at takke for.

|X

DAVUS.

Jeg mærker nok, I er bleven vred formedelst sidste Medhandling.

|X

DIOGENES.

Naar en Hæst eller et Æsel spænder mig, gjør det vel ont; men jeg kand ikke blive vred over det som mig vederfares af umælende Dyr.

|X

DAVUS.

Hør, Diogenes! Den som haver en stor Mund, maa have en breed Rygg. Men lad os ikke tale meer om det, som er skeed udi Overilelse. Jeg er hidkommen for at anhøre den Sag, som for Raadet skal ageres mellem Plutus og Fattigdommens Gudinde Penia.

|X

DIOGENES.

Jeg er ogsaa hidkommen i samme Forsæt.

|X

DAVUS.

Mig lyster at vide, hvad hun kand sige mod Plutus, som Jupiter har hidsendt for at berige Staden.

|X

DIOGENES.

Og mig lyster at høre, hvad Plutus vil anføre til sin Sags Bestyrkelse.

|X

DAVUS.

Hvad Snak! Jupiter har jo selv skikket ham hid.

|X

DIOGENES.

Det kand saa være; men mon det ikke er skeed til et Forsøg, og for at overbeviise Indbyggerne, at de anholde om det, som er dem til Skade og Fordærvelse?

|X

DAVUS.

Jeg havde nok Lyst at være Pluti Advocat.

55

|X

DIOGENES.

Og jeg havde nok Lyst at være Gudindens.

Men jeg haaber, at hun nok selv forsvarer sin Sag.

|X

DAVUS.

Tilside! der kommer Raadsherrerne.

|X

SCEN. 2

Fire Dommere udi lange Klædet som Doctores, item en Skriver. Davus. Diogenes. Raadsherrerne sætte sig ned ved et Bord. Penia og Plutus.

|X

1. RAADSHERRE.

Vi have aldrig tracteret nogen Sag af større Vigtighed. Jeg haver raadet Gudinden Penia gandske stiltiende at forlade Staden; men hun vil endelig forklare sin Sag for Retten, og forlanger en Dom.

|X

2. RAADSHERRE.

Det er noget, som vi ikke kand nægte den ringeste Borger, end sige saadan Dame.

|X

1. RAADSHERRE.

De vare stævnedede at møde til denne Tid. Kald Parterne ind Hr. Notarius!

Penia med nedslagen Hoved og 2de smaa Børn, alle i hvide linnede Klæder. Plutus i en prægtig Kiortel. Diogenes stiller sig ved Peniæ, og Davus ved Pluti Side.

|X

1. RAADSHERRE.

Den Besværing, Gudinde! som I har givet ind mod Plutus, er dristig, og synes at reyse sig af Misundelse over Stadens Velstand, som ved Pluti Ankomst vil erholdes, og hvorpaa vi allerede have nogle Prøver. Det synes vel daarligt at ville reflectere paa saadant Klagemaal; ikke desmindre tillade vi eder dog at fremføre alt hvad som I meener at tiene til eders Sags Bestyrkelse, paa det at I ikke skal beskylde os for Rettens Fornægtelse.

|X

PENIA.

Høvyiise Herrer Dommere! Jeg meener, at der behøves ikke stor Veltalenhed til at viise min Paastands Grund. Det er jo noksom bekiendt, hvad Uheld og Fordærvelse Riigdom har bragt med sig. Man har kun at kaste Øyen til vore Naboe-Stæder, hvorudi sees bedrøvelige Virkninger deraf, og hvor Riigdoms Virkninger sees at være Vellyst, Hovmod, Avind, Oprør, Forvirrelse, Tyverie, Rov og Mord; for hvilke Uheld denne 56 Stad har været befriet, saa længe den har været under min Beskyttelse, og Fattigdom stedse har været geleydet af Dyd.

|X

DIOGENES.

sagte. Intet er sandere.

|X

DAVUS.

sagte. Det er Løgn.

|X

PLUTUS.

Jeg meener derimod, at der ikke behøves stor Veltalenhed til at viise den Foragt og Afmægtighed store Stæder sættes udi ved Fattigdom. Man haver kun at kaste Øyne til en og anden Stad udi Grækenland, for at overbeviises derom. Riigdom er en himmelsk Gave, hvorved vi sættes i Stand at beneficere Mennesker, og stifte nyttige Ting.

|X

DAVUS.

sagte. Du taler som en Engel.

|X

DIOGENES.

Du taler som en Diævel.

|X

PEN.

I A. Jeg tilstaaer gierne, at Riigdom, naar den vel anvendes, kand kaldes en himmelsk Gave; men mon Erfarenhed viiser ikke, at den stedse misbruges, saa at den bliver Mennesker til en Snare? Mon Erfarenhed viiser ikke, at Dyd og Riigdom fast aldrig boe sammen? Vi have seet Riger og store Stæder skinne af Dyder og heroiske Gierninger, saa længe som de have foragtet Riigdom; men saa snart Plutus har indsneget sig, og de for ham have oprettet Altere, er Dyd og Oprigtighed forsvunden, saa at de siden ere citerede lige saa store Exempler paa Ondskab, som tilforn paa Dyd og Oprigtighed.

|X

DIOGENES.

Du taler som en Engel.

|X

DAVUS.

Du taler som en Nar.

|X

PLUTUS.

Hvad som Penia her har anført, gaaer ikke Riigdom an, som er en himmelsk Gave, men alleene den Misbrug, som deraf gøres. Thi alt dette, som siges mod Riigdom, kand og siges mod alle andre gode Ting, som om Sundhed, Styrke, Tapperhed, Lærdom. Ingen kand nægte saadanne Ting jo at være gode, skjønt daglig Erfarenhed viiser, at Misbrug der af ofte gøres. Skal man nu laste det, som er got, og hindre dets Fremvext, alleene 57 fordi det kand misbruges? Ingen Meening er meere daarlig, og ingen Lærdom meer skadelig.

|X

DAVUS.

Det er Sole-klart.

|X

DIOGENES.

Snik Snak!

|X

PENIA.

Hvis det var med Riigdom saaledes beskaffed, som med de gode Ting, Plutus opregner og til Exempler anfører, vilde jeg give mig tabt, og bekiende, at jeg havde taget mig for at forsvare en desperat Sag. Man kand ikke sige om Riigdom, at den ofte misbruges, men at den ufeylbar fordærver, ikke alleene Mennesker udi sær, men heele Stæder og Riger, som af Dyders Boeliger og Platoniske Republikver ere forvandlede til Røverkuler. Saa længe de gamle Persianer levede under Peniæ Beskyttelse, vare de de dydigste, retfærdigste og tapperste Folk i Asien. Ved Riigdoms Indførsel bleve de vellystige, feige, qvindagtige, saa at en Haandfuld af Græker traade deres store Monarchie under Fødder. Hvilken Stad udi Grækenland har været udi større Agt og Ære end Lacedæmon? Saa længe som Fattigdommens

Gudinde der havde sit Sæde, vare dens Borgere u-overvindelige, og Raadet i Henseende til dets Retfærdighed var som et almindeligt Dom-Huus for heele Grækenland. Men alle disse Herligheder forsvandt ved Pluti Ankomst og ved Peniæ Landflygtighed, saa at Staden forfaldt til Hovmod, Vellyst, og i følge deraf til Afmægtighed, som befordrede dens Undergang. Adskillige Riger have foreskrevet alle Nationer Love, saa længe som de dyrkede Penia; men saa snart Plutus med sin Riigdom er indført, har man, i Steden for Dyd, Ærlighed, Styrke, indbyrdes Eenighed, Lykke og Seyer over Fiender, seet Uretfærdighed, Afmægtighed, indbyrdes Krig og andre U-lykker, som have befordret deres Undergang. Alt hvad som her om er anført, viises af Historier og Erfarenhed, og derfor ikke kand nægtes.

DIOGENES.

Dette burde skrives med gyldene Bogstaver.

DAVUS.

Slidder Sladder!

PLUTUS.

Dette synes vel at have noget Skin, men er dog 58 ingen ufejlbar Regel, hvorpaa man kand grunde sig; hvilket kand ved adskillige Exempler viises. Jeg kunde og anføre et og andet Beviis af Erfarenhed, hvoraf Gudindens Argument kunde til intet gøres; men saadant er ikke nødigt, efterdi hun selv tilstaaer, at Riigdom er en himmelsk Velsignelse, og at Skaden deraf flyder kun af dens Misbrug.

DAVUS.

Optime.

DIOGENES.

Pessime.

PENIA.

Men naar Misbrugen er almindelig, og heele Nationer citeres til Exempel, maa da ikke min Thesis staae fast? Et Sværd eller en Kniv kand være nyttigt, men man maa ikke give dem til galne Mennesker. Visse Spiiser og Drikke ere udi sig selv gode, men man maa nægte dem til Febricitanter. Man veed jo, at de fleeste Mennesker have Tilbøyelighed til det Onde, og gjøre Misbrug af det, som er got.

DIOGENES.

Ypperligen talt.

DAVUS.

Slidder Sladder!

PLUTUS.

Jupiter har jo selv skicket mig hid, for at hielpe Staden, og at redde den af Armod. Og er det i saa Maade klart, at saadant ikke er skeed uden til Stadens Beste. At ville nægte saadant er at beskyldte Himmelen.

DAVUS.

Triumph Triumph!

DIOGENES.

Snik Snak!

⌘

PENIA.

Himmelen har ladet sig bevæge af Stadens ublue Raaben at tilsende dem Plutum, ikke til Indbyggernes Fordærvelse, men for desbedre at overbevise dem, hvor ilde grundede deres Ansøgninger ere, og at de anholde om Ting, som ere dem utienlige.

⌘

DIOGENES.

Det Argument haaber jeg ikke at kunde kuldcastes.

⌘

DAVUS.

Og jeg blæser deraf.

⌘

PLUTUS.

Hør, Gudinde! I citerer Exempler paa onde Virkninger, som flyde af Riigdom. Betragt paa den anden Side, hvilke U-lykker Nødlidenhed fører med sig: 59 den driver Mennesker til Tyverie, Rov, Mord og andre Misgjerninger.

⌘

DAVUS.

Ha ha! Hvad siger I nu Mester Philosophus?

⌘

DIOGENES.

Bie kun lidt, Mester Snaphane.

⌘

PENIA.

Man maa gjøre Forskiel imellem Nødlidenhed, 60 Hunger, Tørst etc. og imellem Mangel paa Riigdom. Staden har stedse været fattig, men dog ikke nødlidende; har den intet haft, saa har den dog intet manglet. Hvor Fornøylelse er, der er og Riigdom, og hvo der har et misfornøyet Sind, lever stedse i Fattigdom; ligesom en Vattersottig, jo meere han drikker, jo meere tørster han: saa lever en gierrig Mand udi all sin Riigdom stedse udi Armod. Diogenes, som her staaer, er rigere end Alexander; thi den første haver udi sin Fattigdom altid nok, da denne sidste derimod udi sin Riigdom ligesom stedse hungre og tørster. Den Nødlidenhed, hvis onde Virkning Plutus beskriver, har intet Sted haft udi vor Republik, og derfor til Exempel og hans Sags Bestyrkelse ikke kand anføres.

⌘

DIOGENES.

Ha ha! hvad siger du dertil, Mester Skielm?

⌘

DAVUS.

Det bliver nok besvaret; hold kun din philosophiske Flab.

⌘

PLUTUS.

Alt hvad som kand siges mod Riigdom og den U-leylighed, som den kand føre med sig, er dette, at den falder ofte udi onde Menneskers Hænder. Saadant er nu forebygget derved, at Jupiter har skaffet mig mit Syn, og derved sat mig udi Stand ikke herefter som tilforn at uddeele mine Gaver udi blinde, men at jeg kand beneficere dydige og ærlige Mænd, som ikke misbruge Penge, men anvende dem til deres egen Ære og Stadens Nytte.

⌘

DAVUS.

Svar nu kun hernaa

svaret har været paa.

DIODENES.

Det bliver nok besvaret.

PENIA.

I Herrer Dommere mærker nok, at Plutus ved dette sidste Svar giver mine forrige Ord Magt, og tilstaaer de onde Ting, som Riigdom stedse har foraarsaget, efterdi han undskylder sig alleene med sin forrige Blindhed. Nu derimod meener han at all U-leylighed vil ophøre, efterdi han har faaet sit Syn, hvorved han kand skille gode fra onde Mennesker, saa at Riigdom skal ikke falde uden i deres Hænder, der anvende den til deres egen Ære, og til det algemeene Beste. Men hører, 61 hvad jeg her til svarer. Den halve Stad bestaaer nu af gode og redelige Borgere; Disse søger man nu ogsaa ved Riigdom at fordærve, saa at de skal blive de Onde lige, og i følge deraf at den heele Stad skal blive ond og udydig. Udgangen vil viise, at saadant vil hende. Thi Historier og daglig Erfarenhed lærer, at heele Nationer tillige, som ved Dyders Øvelse have distingveret sig, ere ved Riigdom styrtede udi de groveste Laster, saa at de have vanhældet det menneskelige Kiøn.

DIODENES.

Ha ha! Nu fik du noget at bide paa, min gode Karl.

DAVUS.

Giv lidt Tid, til Dommen falder.

PLUTUS.

Hvad som Penia til Slutning har anført, grunder sig alleene paa Præsumtioner. Jeg refererer mig til mit forrige, og underkaster Sagen til Doms.

PENIA.

Jeg ligeledes.

RAADSHERREN.

Behager dem da at træde til Side, medens vi votere. *De gaae alle ud.*

|X

SCEN. 3

Raadet alleene. Raadsherrerne reyser sig, gaae frem paa Skue-Pladsen, og en Tid lang mumle med hinanden, og iblant med hæftige Gebærder. Endeligen, naar de synes at være forenede om Dommen, sætte de sig ned igien.

ANDEN RAADSHERRE.

I gode Herrer, lader os endnu lidt betænke os, førend vi afsige en saa vigtig Dom. Gudindens sidste Tale har sat mig udi stor Bevægelse, saa at jeg er hart ad færdig at tilbage kalde mit Votum.

FØRSTE RAADSHERRE.

Hvad bliver da eders endelige Slutning? Det staaer eder frit for at lade indføre eders Protestation.

ANDEN RAADSHERRE.

Det forlanger jeg ikke. Jeg beder alleene, at vi endnu lidt confererer med hinanden derom; thi udi en

saa vigtig Sag känd män ikke betænke sig for længe.

62 *De reyse sig igien og mumle med samme Gebærder, sætte sig ned igien.*

FØRSTE RAADSHERRER.

til Skrивereren. Lad nu Parterne komme ind igien.

SCEN. 4

Raadet. Plutus. Penia. Diogenes. Davus.

FØRSTE RAADSHERRER.

Udi denne Sag mellem Rigdommens Gud Plutus og Fattigdommens Gudinde Penia 63 dømmes saaledes: Retten erkjender som en stor Himmelens Gave og Herlighed, at Plutus til os er skikket for at redde os af den Armod, hvor af vi hidindtil have laboreret, og derfor finde for got, at for saadan vor Velgiører Tempel og Æres-Støtte skal oprettes. De Indvendinger, som Penia herimod haver gjort, kiendes at være ugrundede; og dømmes hun til en evigvarende Landflygtighed.

Raadsherrerne reyse sig derpaa op, og med Ærbødighed geleyde Plutus ud af Domhuset. Davus gjør en spodsk Compliment for Diogenes, og følger dem efter.

PENIA.

staaer lidt stille med nedslaget Hoved, og derpaa begynder saadan Klagesang, som er en Aria med sagte Musik.

See Dommen afsagt er:
Jeg kand ey meer her blive;
Til andre Mennesker
Jeg maa mig strax begive.
Jeg uden Møye kand
Mit Boeskab med mig føre;
Den nøgne Armods Stand
Mig Reysen let vil gjøre.
Man ynke mig ey kand,
Som her ved intet taber;
Men vel et dydigt Land,
Som Plutus snart omskaber.
Thi ved min Bortgang det
Vil Hovedkulds til Lyder
Og Ondskab styrtes slet
Og tabe gamle Dyder.
Gak da, Penia, bort!
Lad Staden kun sig fryde:
Dens Glæde blir dog kort;
Sligt vil den snart fortryde.

Hun omfavner Børnene, som græde.

Følg, kiære Børn! med mig,
Og Øyne ikke væder!
64 Lad Dyden græmme sig,
Og Staden kun begræder,
Som, inden Soel gaaer ned,
Skal øyensynlig lære,
At indbildt Herlighed
Til Strikke den vil være.

Hun tager Børnene ved Haanden, og gaaer bort.

|X

ACTUS V

|X

SCEN. 1

|X

DAVUS.

Ach! u-lyksalig var den Time, paa hvilken Plutus kom hid til os. Staden er ved hans Ankomst bragt udi saadan Forvirrelse, at den trues med Undergang. Om han har ret faaet sit Syn, kand jeg ikke sige, men det er vist, at han har tabt sin Forstand; det sees af hans Gavers daarlige Uddeeling. Han har gjort mig og andre meriterede Mænd Afslag, og derimod beriget en Hob Slyngele, for hvilke jeg og andre brave Personer ikke vil vige et Haar, men holder mig i alle Maader lige saa gode, som de ere. Saadan hans daarlige Uddeeling har foraarsaget Forbittrelse hos de forbigangne, saa at Staden trues med indbyrdes Krig; og slaaer jeg mig gierne til deres Partie. Mange Riigdoms Gaver ere udøsedede paa uværdige og slemme Mennesker; og de, som tilforn vare gode, ere blevne onde, thi nogle af dem ere henfaldne til Hovmod, andre til Gierrighed, saa at det synes, at Riigdom har gjort dem trængende og nødlidende. Min gamle Ven Cleon, som en og anden gang udi sin Fattigdom har rakt mig Haanden, og laant mig Penge uden Rente, begierer nu 12 pro Cento, skjønt han af Pluto har faaet en stor Skat. Men der seer jeg Menander med en stor Penge-Pung. Hvis han af Pluto har faaet en Skat, og jeg er bleven forbigaaen, græmmer jeg mig til døde.

|X

SCEN. 2

Menander syngende, med en Pung. Davus.

|X

DAVUS.

Menander! hvor har du faaet den Pung?

|X

MENANDER.

Hvad kommer det dig ved, Næseviis? Det er ellers en Skat, som jeg har faaet af Pluto.

66

|X

DAVUS.

Men tøv lidt, Cammerad! og siig mig hvorledes.

|X

MENANDER.

Hvad Cammerad? jeg har ingen Cammeradskab med slige gemeene Karle.

|X

DAVUS.

Det er dog ikke saa længe siden vi vare Cammerader.

|X

MENANDER.

Det kand nok være; men nu ikke meere.

|X

DAVUS.

Ach Himmel! Den Knecht er alt slagen med Hovmod. Men siig mig dog, er det ret, at- - -

|X

MENANDER.

Hvis du Tølpel ikke gaaer til Side, faaer du strax et par Ørefigen. *Han slaer hans Hat af og gaaer syngende bort.*

|X

SCEN. 3

|X

DAVUS.

alleene. Jeg maa hævne mig herover, om det end skal koste mit Liv. Hey! est du en ærlig Karl, saa møder du mig for en Kaarde. Den Forræder er alt borte; men jeg finder ham snart. Det skal ikke vare længe førend han faaer sin fortiente Løn. Jeg er vel ingen Figtemester; dog har jeg lært saa meget, at jeg kand feige saadan Knægt af. Jeg maa forud øve mig lidt.

Han sætter sig udi Positur. Træk ud, din Hund. Ingen Snak, ingen Snak! træk ud! ret saa! nu skal du strax faae at see, at jeg er Karl for min Hat. Ha ha! du retirerer dig alt for det første Stød. Nu kand du ikke komme videre, nu maa du holde Stand. Der har du een udi en Terce. Ha ha!

Han piber. Det hjælper dig ikke at du piber. See der har du nok een udi en Qvart. Det var kun udi Armene; men du skal snart faae Hierte-Stød.

Han continuerer med at støde, og at lavere. Triumph Triumph! see der ligger den Hund paa sine Gierninger.

Han tørrer-Sveden af sig. Det gik got nok. Nu maa jeg hen og hente en Kaarde.

Han gaaer frem og tilbage, som udi Tanker. 67 Dog det er best, at jeg tracterer dette med Foragt. Krigens Udfald er uvis. Livet er et kostbart Klenodie, som man ikke saa let maa sætte paa Spill. Jeg vil maaskee finde samme Koldsindighed og Hovmod hos flere Venner, som Plutus har beriget. Naar jeg ret overveyer alting, saa ere de at beklage; ja den heele Stad er at beklage, som ved denne Forandring henstyrtes udi Laster og Udyder.

|X

SCEN. 4

Diogenes. Davus.

|X

DIOGENES.

Jeg har med Forundring anseet denne Adfærd, og mærker af hans sidste Tale, at han er kommen til Sandheds Bekiendelse.

|X

DAVUS.

Ach den gode Diogenes! nu maa vi sande hans Ord.

|X

DIOGENES.

Nu hører jeg, at man holder mig ikke meere for Nar. Men jeg maa lade, som jeg intet har hørt af hans Tale. Hør, Dave! du staaer ligesom henrykt udi Tanker, og seer udi denne Stadens Velstand saa misfornøyet ud.

|X

DAVUS.

Ach Herr Magister! jeg har ikke Aarsag til andet. Thi--

|X

DIOGENES.

Giv dig kun tilreeds! Thi det er den største U-ret, som man gjør.

DAVUS.

Det er mig kiært, at høylærde Hr. Magister er af de Tanker. Jeg har dog ikke forskyldt hans Venskab. Thi --

DIOGENES.

Jeg tænker ikke paa det, som er mig vederfaret. Jeg søger kun at håndhæve Ret og Retfærdighed. Jeg dømmes saaledes herudi: at den, som Engen tilhører, den tilhører og Græsset.

DAVUS.

Jeg forstaaer ikke hvad Herr Magister hermed vil sige.

DIOGENES.

Kand du ikke forstaae det?

DAVUS.

Ney, jeg er Davus, og ikke Ødipus.

DIOGENES.

Men jeg haaber, at du tilstæder mig dog en Koes Græsning paa din Eng.

68

DAVUS.

Hvilken Eng?

DIOGENES.

Den Eng, som du tilkiøber dig for den Skat, som du faaer af Plutus. Thi han har ikke glemt dig, som er en meritered Person.

DAVUS.

Nu forstaaer jeg Herr Magisters Meening, og hører, at han spotter mig. Ach, Skam faae Plutus! jeg mærker, at han er lige saa dum, som han tilforn var blind. Han har gaaet mig reent forbi.

DIOGENES.

Har han gaaet dig reent forbi?

DAVUS.

Ja vist har han gaaet mig reent forbi, endskiønt jeg ved Knæfald bad ham.

DIOGENES.

Hvad sagde han da?

DAVUS.

Han sagde: jeg deeler ikke mine Gaver ud til saadan Slyngel som du est.

|X
DIOGENES.

Spot og Skade følges ad. Men han har maaskee ikke kiendt dig.

|X
DAVUS.

Jo vist kiendte han mig; thi jeg havde talet med ham tvende gange tilforn. Jeg seer ikke, at hans Ankomst bringer med sig uden Uheld. De, som forbigaaes, fatte Had til de andre, som ere berigede, saa at de sidste maa sætte Vagt for deres Huuse.

|X
DIOGENES.

Men jeg skulde tænke, at de mange gode Mænd, som Plutus har beriget, skulde gøre de forbigangne deelagtige udi deres erhvervede Riigdom; thi derved kunde undgaaes de andres Had, og saadan Generositet kunde forskafe dem større Sikkerhed, end Vagt for deres Huuse.

|X
DAVUS.

U-lykken er, at disse saa kaldne gode Mænd ere ved Riigdom allerede blevne fordærvede. Cleon, som tilforn var en godhiertig Mand, laaner nu ikke Penge uden 12 pro Cento; og Timotheus, min forrige Patron, vil ikke give sine Folk uden den halve Løn. Og det som fortryder mig meest, er, at Menander - - -

|X
DIOGENES.

Hør, Dave! nu vil jeg tale alvorligere med dig. Alt dette er mig tilforn vel bekiendt, og bedre end dig. Jeg frygter for Oprør og indbyrdes Krig. De fleeste af Almuen mærke, udi hvilken Tilstand Raadet ved sit 69 daarlige Ansøgende og ved sin ubillige Dom har bragt Staden udi, og true at sætte Ild paa Raadhuset.

|X
DAVUS.

Jeg skal min Troe være dem udi saadant Forsæt behielpelig. *Gaaer ud.*

|X

SCEN. 5

|X
DIOGENES.

Hvad vi hidindtil udi en Hast har seet, er kun et Præludium til forestaaende Sørge-Spill, som ikke uden ved Pluti Forviiselse og Peniæ Tilbagekomst kand endes. Man nodes vel at gribe til det Middel. Gid det ikke vilde vare for længe! førend Sygdommen tager saa meget Overhaand, at den bliver incurable. Jeg har formaaet Penia at opholde sig lidt uden for Stads-Porten, paa det hun i en Hast kand komme Staden til Hielp igien. Jeg seer Begyndelse til borgerlig Krig; jeg seer mange af vore Borgere, som forhen holdtes for de dydigste Mænd, allerede at være forfaldne til Hovmod, Vellyst, Ødselhed og Gierrighed, thi Riigdom haver stridige Virkninger. Den fattige Almue truer at hævne sig over Raadet formedelst afsagde ubillige Dom, og at sætte Ild paa Raadhuset. Men der seer jeg een af Raadsherrerne at komme; han seer gandske forvirred ud.

|X

SCEN. 6.

En Raadsherre. Diogenes. Retten presenteres igien.

|X
RAADSHERREN.

vendende sig hen til Indgangen. Vil I bestorme Huuset? Kand I ikke have Taalmodighed, indtil Raadet samles, da een efter anden kand indkomme med sine Klager?

|X

DIOGENES.

Hvad er paa færde, Hr. Raadsherre?

|X

RAADSHERREN.

Her seer ilde ud, min gode Diogenes! i Steden for Sagtmodighed, Fred og Lydighed mod Øvrigheden, hvormed vor Stad tilforn frem for andre var 70 distingveret, regierer nu Oprør, Gienstridighed, Had, Avind og andre Laster.

|X

DIOGENES.

Kand en heel Stad saa hastig forandres?

|X

RAADSHERREN.

Det maa man nu med største Forundring erfare. Man har været færdig til at bestorme mit Huus. En Klage er indkommen efter en anden, og det som uventeligt er, Beskyldninger gøres fornemmeligen mod de Borgere, som forhen have været de beste og dydigste.

|X

DIOGENES.

Jeg finder dog ingen Forandring hos mig, men er den samme, som jeg stedse har været.

|X

RAADSHERREN.

Vi have derfor berammet en extraordinaire Ret, for at dømme udi disse Tvistigheder, som i en Hast have reyset sig, og venter jeg paa mine Colleger, som strax her vil lade sig indfinde, om de ellers ikke af Almuen bliver overfaldne paa Veyen.

|X

DIOGENES.

Jeg vil gaae dem i Møde, for at ledsage dem paa Veyen. Jeg er vant til Ondt.

|X

RAADSHERREN.

I lader derudi saa vel som i andet see, at I er en ærlig Mand, som Riigdom ikke har fordærvet.

|X

DIOGENES.

Jeg haver ingen Riigdom faaet, men viiset Plutus fra mig, da saadant blev mig tilbudet. Gid andre havde fulgt mit Exempel, og gid Raadet ikke havde overiilet sig udi den Sag imellem Plutus og Penia.

|X

RAADSHERREN.

Ach ach! jeg tilstaaer at --- men hvad skal jeg sige? nu er det forsiide. Vi tænkte at efterleve Jupiters Ordre.

|X

DIOGENES.

I maa heller sige Jupiters Tilladelse. Thi Himmelen tillader ofte et og andet, som Mennesker anholde om, for at overbeviise dem, hvor ilde grundede deres Ansøgninger ere. Men jeg maa gaae.

|X

SCEN. 7

1. Raadsherre. 2 andre, item en Skriver.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Jeg har ventet med Smerte paa eder, at vi kand overlegge med hinanden, hvad vi udi denne slibrige Tilstand skal foretage.

71

|X

ANDEN RAADSHERRE.

Det var med stor Nød, at vi kunde komme igiennem Gaden, sær igiennem Forstuen, som vrimler af klagende og truende Mennesker.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Vi maa indkalde enhver i sær, for at høre hvorudi deres Klagemaal bestaaer. *De sætte sig ned.*

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Kald en efter anden hid ind, Hr. Notarius.

|X

SCEN. 8

Raadet. En Jomftue.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Hvad har hun at forebringe, min gode Jomfrue?

|X

JOMFRUEN.

Det er bekiendt, I gode Herrer, at jeg længe har været forlovet med Teophilo Cliniaë Søn.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Det er en af de skikkeligste unge Mænd udi Staden.

|X

JOMFRUEN.

Men nu desverre ikke meere.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Hvi saa?

|X

JOMFRUEN.

Han er blant deres Tall, som er bleven beriget af Pluto. Han bekom saa snart ikke en stor Skat, førend han kastede Foragt paa min Person, vendede mig Rygg, og friede til en anden Jomfrue, som ogsaa var beriget, for at legge Dynge til Dynge. Jeg beder om Hevn over denne troeløse Mand.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Har hun nogen skriftlig Forpligtelse fra ham?

|X

JOMFRUEN.

Ney! ikke uden mundtlig Løfte besejled med Eeder.

✕
FØRSTE RAADSHERRER.

Hvis ingen skriftlig Contract er giort, kand vi ikke tvinge ham.

✕
JOMFRUEN.

Ach Gud bedre os, hvilken Øvrighed vi have! Vil ikke Raadet skaffe mig ret, skal mine Paarørende hævne saadant Spill. *Hun gaaer vred bort.*

✕
FØRSTE RAADSHERRER.

Den gode Jomfru skeer u-ret. Men hvad Raad er der imod? Kald en anden ind.

72

✕

SCEN. 9

En Skolemester. Personerne af forrige Scene.

✕
SKOLEMESTEREN.

giørende en dyb Compliment. Gunstige Herrer Dommere! Republikens Høyviise Fædre og Ober-Formyndere! Aristoteles siger udi hans gyldene Ethica, at ---

✕
FØRSTE RAADSHERRER.

Vi forlanger ikke at vide, hvad Aristoteles siger. Vi forlanger at høre, hvad han selv siger, og hvad han har at klage.

✕
SKOLEMESTEREN.

Jeg maa grunde min Klage paa Aristoteles Ord, som formaner Disciple at være deres Læ- rere hørige og lydige, sigende, at Fødselen gjør os vel til Mennesker, men Lærdom og Underviisning til fornuftige Mennesker, og at vi have vore Forældre at takke for det første, men vore Lærere for det sidste.

✕
FØRSTE RAADSHERRER.

Derom tvivler ingen.

✕
SKOLEMESTEREN.

Jo desverre! alt for meget. Nu agtes Aristotelis Formaning ikke meer. Jeg har udi 6 Aar uværdig været Pædagogus eller aandelig Fosterfader for Damoclis Børn. Damocles selv har stedse haft stor Godhed for mig, og udi hans Børn har jeg hidintil fundet stor Lærvillighed og Ærbødighed. Men nu er alting blevet forandret, siden den Tid at Huuset blev beriget af Pluto. Da jeg strax derefter vilde efter Sædvane sætte den ældste Søn til rette, gav han mig en Kindhest. *Han græder derpaa.*

Jeg begav mig da strax af Skolen, for at anklage ham for hans Fader; men saasom han er raskere paa Beenene, forekom han mig, saa at jeg blev ilde modtagen. Thi Damocles sagde: tør du Pedant overfuse saadan Mands ældste Søn? Han lod det ikke blive ved Skiildsord alleene, men rykkede mit Hovedsmykke af Hovedet, ret saaledes.

Han rykker Peruken af Skriverens Hoved, græder og tørrer sine Øyen dermed.

✕
SKRIVEREN.

Hvad vil det sige, Hr. Magister?

|X

SKOLEMESTEREN.

Jeg beder om Permission, Hr. Notarius. Jeg vilde kun viise ---

|X

SKRIVEREN.

Han kand viise paa en anden. Jeg permitteerer saadant ikke oftere.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Forlad ham det, Hr. Skriver, som er gjort udi Distraction. Hør, Herr Magister! hvis det forholder sig saaledes, som I fortæller om eders Principal, saa sees, at det allerede er gaet ham, som nogle andre af vore Borgere, som Riigdom har fordærvet. Dette skal nøyere eftersøges, og han skal, hvis Tingen sig saaledes forholder, til rette sættes.

|X

SKOLEMESTEREN.

Jeg vil recommendere de gode Herrer Sagen. *Gaaer bort.*

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Er der fleere Sollicitanter?

|X

SKRIVEREN.

Ja vist. Forstuen er gandske fuld.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Lad da en anden komme ind.

|X

SCEN. 10

En Tieneste-Pige. De andre.

|X

PIGEN.

Ach I gode Herrer! jeg tager min Tilflugt til eder. I maa skaffe mig Ret.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Hvad er da vederfaret?

|X

PIGEN.

Jeg tiener hos en Frue her i Gaden ved Navn Euphemia.

|X

FØRSTE RAADSHERRE.

Jeg kiender hende gandske vel. Det er en brav Dame.

|X

PIGEN.

Men nu ikke meere. Thi siden hun af Pluto er bleven beriget, er hun bleven slagen med saadan Gierrighed, at hun nu, da jeg skal forlade hendes Tieneste, vil afkorte den halve Deel af min Løn.

✂
FØRSTE RAADSHERRER.

Det er forunderligt at høre, helst om denne Dame, som man har holdet for en Zirath blant Stadens Fruentimmer.

✂
ANDEN RAADSHERRER.

Jeg mærker, at al Dyd er forsvunden blant de beste og dydigste Folk. Hør, lille Pige, giv jer tilfreds! Jer Principalinde skal tilholdes at gjøre, 74 hvad som ret og billigt er. Og hvis Formaninger ikke kand hielpe, skal hun tvinges med Retten.

✂
PIGEN.

Jeg forlader mig paa Raadets Assistance. *Gaaer bort.*

✂
SCEN. 11

En Offer-Præst. De andre.

✂
PRÆSTEN.

Jeg kommer hid paa den heele Geistligheds Vegne, for at lade eder vide, at Religionen trues med Undergang, og at skyld legges paa Raadet, som saadan Uheld har foraarsaget.

✂
FØRSTE RAADSHERRER.

Hvorudi kand dette bestaae, og med hvad Grund kand man beskyldte Raadet at have foraarsaget Religionens Undergang?

✂
PRÆSTEN.

Siden den Tid Raadet har hidkaldet Plutus, og forviiset Penia Staden, ere alle vore Templer tomme, og ingen nærmer sig fast dertil, uden for at kaste U-reenlighed derved. Saadan er Virkning af Riigdoms Indførsel og Peniæ Landflygtighed.

✂
FØRSTE RAADSHERRER.

Men hvi vil man kaste Skylden paa Raadet? Hvad vi have gjort, er jo med den heele Stads Villie og Vidende. Den heele Stad har forlanget Pluti Ankomst, og den heele Stad har holdt Peniæ Landflygtighed fornøden, meenende, at det var u-rimeligt, at Riigdom og Fattigdom kunde boe sammen.

✂
PRÆSTEN.

Alt dette betænkes nu ikke. Naar Udfaldet er slet, skydes efter Sædvane Skylden paa Øvrigheden. Stadens Tilstand er nu saadan: All Activitet til det gode er hos Borgerne forsvunden. De som af Pluto ikke ere berigede, have fattet Had mod de andre, og true at bestorme deres Huuse. Den største Deel af dem, som af Pluto ere beneficerede, ere ey heller fornøiede. Nogle, efterdi de ikke have faaet nok, misunde deres Medborgere, fordi de have faaet meere. Andre frygte for af Almuen at blive bestaalne, og kand af Frygt ikke sove om Natten. Andre ere bragte udi Bekymring og Forvirrelse, saasom de speculere paa, hvordan de skal anvende deres 75

76 Penge, som de imidlertid grave ned under Jorden. Splid og U-eenighed regierer over alt; alle ere dog eenige udi at skyde Skylden paa Øvrigheden, som de true at hævne sig paa.

|X

FØRSTE RAADSHERRER.

Ach Himmel! hvad er dog dette? hvad Raad gives os?

|X

PRÆSTEN.

Jeg kand herudi intet raade; Jeg er alleene hidsendt for at give Tilstanden tilkiende.

Han gaaer bort. Der huies og skrives i Forstuen.

|X

SKRIVEREN.

Jeg maa hen at see, hvad der er paa færde, og om man har overfaldet Offer-Præsten.

Han kommer faldende næsgmus tilbage og uden Peruk. Raadsherrerne reyse sig derpaa op, og staae forsagde med nedslagne Hoveder. Endelig høres Tordenskrald, og Jupiter kommer ned, og udi Luften fører saadan Tale.

|X

SCEN. 12

Jupiter. De andre.

|X

JUPITER.

Den u-lyksalige Tilstand, som Republikken er bragt udi, maa alleene tilskrives Stadens Borgere, hvis idelige Ansøgninger og ublue Raaben har ligesom tvunget Himmelen til at føye dem herudi. I seer heraf, hvor ilde grundede og daarlige Menneskers Begieringer ere, og at de storme til Himmelen for at erholde de Ting, som ere dem mest skadelige. Gid I af dette Exempel vilde lære at blive klogere, og at lade eders Anliggende ankomme paa Himmels Gotbefindende, som best veed, hvad eder er tienligt. Naar I beder, da beder ikke om Styrke, Seyer, Riigdom og andre deslige Ting, men beder alleene i Almindelighed om det, som kand være eder nyttigt, eller betiener eder af den Bøn, som een af eders Philosophis har dicteret, saa lydende: Giv os tienlige Ting, endskiønt vi ikke bede derom, og nægt os skadelige Ting, endskiønt vi bede derom. Eftersom Prøven nu er giort, skal dette Sørgespill strax have Ende. Plutus er allerede slagen med sin forrige Blindhed igien, og har 77 faaet Befalning at forlade Staden; og Penia, som endnu opholder sig uden for Porten, maa tilbage føres udi Triumph igien.

Opløftes med Tordenskrald igien.

|X

FØRSTE RAADSHERRER.

Vi maa strax uden Forhaling indføre udi Procession Fattigdommens Gudinde.

|X

SCEN. 13

En Tiener. Raadet.

|X

TIENEREN.

I gode Herrer kand strax udi Sikkerhed gaae bort; thi en Frygt og Redsel er kommen paa Staden, saa at Stivhed og Oprør er forvandlet til Sagtmodighed og Ydmyghed. *De gaaer ud.*

|X

SCEN. 14

Plutus, som er blind, og leedes igien. Han staaer lidt stille, og derpaa med en sagte Musik synger efterfølgende Afskeeds-Aria.

|X

X O et forunderligt Exempel:

For den, man nys opreyste Tempel,
Nu Haanhed viises og Foragt!
Af Staden dens Velgiører leedes,
Og Fattigdom igien ombedes
At øve forrig Overmagt.
En Fiende paa nye man hylder,
Og egne Synder mig paaskylder,
Skiønt alles jeg Velgiører er.
Jeg søge maa nu andre Stæder,
Hvor leves kand i Priis og Hæder,
Hvor for Velgierning Tak man teer.
Med Blindhed jeg paa nye er slagen,
Og Øynes Syn mig er betagen;
Jeg skiller, kiender intet meer.
Jeg mig der over ey bør græmme;
Thi med det gode jeg det slemme
Blant Mennesker ey meere seer.

78

|X

SCEN. 15

Saa snart Plutus har fuldendet sin Sang og er indgaaen, skeer Peniæ Triumphs-Indtog fra den anden Side, saaledes: 4 Par Raadherrer gaae først efter Musicalsk Tact. Derefter kommer Penia udi sine sædvanlige hvide Linnede Klæder, og de 2 smaa Børn, som alle ere kronede, under en Himmel, som bæres af 2 Drabantere. Til Slutning kommer Diogenes med 3 andre Philosophi med lange Skiægge, Kaaber og Træskoe, trampende stærkt efter Tacten. Processionen skeer 3 gange om Theatro, og ved hver gang staaes lidt stille, og ved Trompeters Lyd alternatim synges:

|X

X Vivat Penia, vor Moder, Stadens Styrke!
Vi vore Fiender vil lade Plutum dyrke!

79 Trompetterne blæse imellem hvert Vers, som Antiphonie, udi samme Melodie som Sangen. Til Slutning dandse de 4 Philosophi en konstig Dands. Og Stykket endes med en Tale, som Diogenes gjør til Spectatores:

X Af dette Skuespill vi kiende kand og lære
Hvor ilde grundede tit vores Ønsker ere;
Man hyler, klager, og som Uheld det anseer,
At Lykken, Riigdoms Gud med Blindhed slagen er.
Lad Riigdoms blinde Gud i Blindhed stedse stikke,
Lad ham i Taaget gaae, forlanger, ønsker ikke
At konstig Oculist sin Konst paa denne Gud
Maa øve, at han Hind af Øye skiærer ud!

|X

Plutus Noter

X S. 7

En heroisk Comoedie, et Skuespil med lykkelig Udgang, der blandt sine Personer talte 'Heroer', dvs. Guder eller Fyrster.

X S. 8

Aesculapius, lat. Lægekunstens Gud. - *Mercurius*, lat. optræder i sin Funktion som Jupiters Sendebud. - *Jupiter*, lat. den øverste romerske Gud, Himmelkongen. - *Diogenes*, berømt græsk Filosof, der tilhørte Kynikernes Skole. Figuropfattelsen laaner Træk fra Diogenes Laertios' Bog om Oldtidens græske Filosofer. - *Penia*, en poetisk allegorisk Figur.

X S. 11

Sganarels Dragt, en kort Kappe med Hætte. Sganarel er en fast, komisk Tjenerfigur hos Molière og i Théâtre Italien. - *Republik*, Stat. - *En Philosophus*, der sigtes til Horats (Epist. I, 1,53), hvor Sentensen anføres som Udtryk for Gennemsnitsmenneskets Tankegang. - *Poeten*, se Note til S. 42. - *fram*, forældet Form, bevaret paa Grund af Rimet.

✂ S. 12

i *Henseende til*, paa Grund af. - *gemeenligen*, almindeligvis.

✂ S. 13

fast, næsten, omtrent. - *meriterede*, fortjenstfulde. - *med sin Tønde*, Diogenes benyttede en Tønde som Bolig. - *maa ikke vide*, véd øjensynlig ikke. - *Kaabe*, *Skiæg*, var i den klassiske Oldtid fast Tilbehør ved en Filosof. - *item*, ligeledes, endvidere.

✂ S. 14

eenfoldige, simpel, tarvelig, ufordærvet. - *Væstand*, Vestand, ulykkelig Tilstand. - *snyder sig*, snyder Næsen. - *smør*, tørrer Fingrene af. - *Hund*, Diogenes tilhørte den kyniske (dvs. hundske) Skole.

80

✂ S. 15

Gyldenstykkets Klæder, Klæder af Stof, helt gennemvævet med ægte Guldeller Sølvtraade eller -baand. - *paa Dragten*, Merkur var bl. a. kendelig paa en vinget Hat. - *forbløffet*, indgyder Skræk. - *recommendere*, anbefale. - *baaret mine Horn*, være blevet bedraget af sin Hustru, været Hanrej.

✂ S. 17

Gier mig ikke Hovedet kruset, gør mig ikke vred.

✂ S. 18

Patron, Skytspatron, Beskytter.

✂ S. 19

flatterer, smigrer. - *Avind*, Had.

✂ S. 20

Eftertale, Kritik. - *Liggendefæ*, Rigdom bestaaende i Løsøre eller Penge; Skat; Kostbarheder. - *opbie*, afvente.

✂ S. 21

Vattersottig, som lider af Vattersot, Vædskeophobning i Vævene. - *Skiørlevnet*, løsagtig Levned. - *Sladder*, Sludder, Snak.

✂ S. 22

om *Permission*, om Forladelse.

✂ S. 24

temperere, dæmpe.

✂ S. 25

smaa Creature, Mikrober, Infusionsdyr.

✂ S. 26

Perspectives, Kikkerter. - *Helgene*, fromme Folk.

✂ S. 29

debet og credit, Gæld og Tilgodehavende. - *Likvidation*, Udligning af Gæld. - *alternere*, skifte, veksle.

✂ S. 30

Rente-Skriver, Bogholder i Finansministeriet.

✂ S. 31

gjør Profession af, lægger an paa.

✂ S. 33

Daarekiste, Galehus. - *daarlige*, ukloge, taabelige. - *ansee*, behage. - *Vivat*, lat. leve! - *konstige Dandsere*, Balletdansere. - *Krabask*, Pisk flettet af Remme; Prygleredskab i al Almindelighed. - *Lire*, tarveligt Strenginstrument, hvis Toner frembringes ved at dreje paa et lille Hjul. - *merkværdige*, bemærkelsesværdige.

✂ S. 34

rart, usædvanligt. - *ærbar*, alvorlig, adstadig. - *fornehmelingen*, først og fremmest. - *henrykte*, fordybede,

fortabte.- *distingvere*, skelne.

✂ S. 37

forskyld, gengælde. - *hus*, Tigger omtalt i Odysseen. - *Croesus*, Lydiens Konge 560-45 f. K., berømt for sin Rigdom. - *distingveret*, udmærket.

✂ S. 38

affærdige, give Svar eller Besked. - *Sollicitanter*, Ansøgere. - *kiæle for*, forkæle.

✂ S. 40

Landgilde, aarlig Ydelse til Ejeren af Fæstejord.

✂ S. 41

mørke, dunkle, uklare. - *Hoveri*, Fæstebondens pligtige Arbejde paa den Herregaard eller Hovedgaard, som han hørte ind under. - *kiøbe din Gaard*, dvs. blive Selvejer.

✂ S. 42

Ordsproget. Hentydning til Horats (Epist. I, 6,37): Dronning Mønt giver baade Byrd og Skønhed. Citeret paa Latin i Moralske Tanker (se Bind X) efterfulgt af Ordsproget: Est du krum etc. Her i Komediens har Holberg forvekslet Betegnelserne Toet' og 'Ordsprog'. - *Medusa*, i den græske Mytologi Navnet 81 paa et skrækindjagende, kvindeligt Fabelvæsen. - *Artighed*, Finhed i Optræden, Levemaade. - *Zirath*, Pryd.

✂ S. 43

Drollen, Djævelen. - *splide*, splitte, sønderrive. - *Plutarchus*, Plutus forveksles med Plutark, en græsk, historisk Forfatter.

✂ S. 44

Consumtion, Forbrug.

✂ S. 45

Bacchus, Vinens Gud. - *f æd*, ringe. - *helst*, især.

✂ S. 46

conserveret, bevaret. - *Pund*, græsk Møntenhed, i Oversættelser af Det nye Testamente. - *forvarer ... Øyensteene*, bevarer med yderste Omhu.

✂ S. 47

eftertalet, kritiseret. - *Fortuna*, lat. Lykkens Gudinde. Plutus og Fortuna var ikke Søskende, men fremstilles begge som blinde.

✂ S. 48

Summa Lateris, Sidens Sum, Sammentællingen nederst paa Siden; paa Regnskabets sidste Side faas summa summarum, Summernes Sum. - *liqvidere*, afregne.

✂ S. 49

Hollænder, Mejeriforpagter, Mejerist. - *Permission*, Tilladelse.

✂ S. 50

tillige, paa én Gang. - *aarelade*, Midlet brugtes mod Sindsoprør.

✂ S. 51

Fritalenhed, Diogenes' Ideal var Frimodighed i Tale.

✂ S. 54

spænder, sparker.

✂ S. 55

endelig, absolut; nødvendigvis.

✂ S. 56

geleydet, ledsaget. - *beneficere*, begave, gøre vel imod.

✂ S. 57

desperat, haabløs. - *udi sær*, hver for sig. - *Platoniske Republiqver*, Platon har i Dialogen »Staten« fremstillet sin Opfattelse af den ideale Stat. - *Persianer*, Persere. - *Lacedæmon*, Sparta. - *foreskrevet*, givet Norm for.

✂ S. 58

Optime - *Pessime*, lat. udmærket - elendigt. - *Thesis*, Paastand. - *Febricitanter*, Feberpatienter.

[✖](#) S. 59

Snaphane, (egl. Navn paa en Bøsse) som Skældsord brugt om Person, der optræder upassende, forstyrrer den borgerlige Orden.

[✖](#) S. 60

Fornøyelse, Tilfredshed. - *Alexander*, Alexander den Store, makedonisk Konge 336-23 f. K. - *U-Ieylighed*, Ulemper, Ubehageligheder. - *algemeene*, almene.

[✖](#) S. 61

Historier, Verdenshistorien. - *tillige*, paa én Gang, under ét. - *vanhældet*, skæmmet. - *Præsumtioner*, Antagelser; Fordomme.- *votere*, forhandler om Kendelsen. - *hart ad*, næsten. - *Slutning*, Beslutning.

[✖](#) S. 63

laborere, lide under - *Compliment*, Buk. - *Aria*, større Solosangstykke normalt af lyrisk Karakter og med Orkesterledsagelse. - *slet*, helt og holdent.

[✖](#) S. 65

12 pro Cento. Den tilladte Rentefod var 5 %.

[✖](#) S. 66

feige, feje. - *retirerer*, trækker sig tilbage. - *Terce*, Terts, Hug mod Modstanderens højre Side. - *piber*, klynker. - *Qyart*, Fægtestød mod Modstanderens venstre Side. - *lavere*, krydse frem og tilbage i siksak.

82

[✖](#) S. 67

Jeg er Davus etc., dvs. ikke saa klog som *Ødipus*, den græske Sagnkonge der gættede Sfinxens Gaade; Citat af Terents' Komædie *Andria*, Vers 194, hvor Slaven Davus ligesom her ikke kan gennemskue Herrens Ord.

[✖](#) S. 68

Generositet, Gavmildhed; Ædelmodighed. - *forrige Patron*, tidligere Herre.

[✖](#) S. 69

Præludium, Forspil. - *incurable*, ulægelig. - *Vellyst*, Velleved. - *var distingveret*, havde udmærket sig.

[✖](#) S. 70

slibrige, vanskelige.

[✖](#) S. 71

skikkeligste, mest respektable.

[✖](#) S. 72

Aristoteles, den græske Filosofs Etik (Morallære) synes ikke at indeholde det paastaaede Citat. - *Skolen*, Stuen hvor Børnene undervises. - *forekom ... mig*, kom mig i Forkøbet.

[✖](#) S. 73

permitterer, undskylder.

[✖](#) S. 76

een af eders Philosophis, Sokrates, som i den (uægte) platoniske Dialog *Alcibiades II*, 143 A anfører et anonymt græsk Epigram med dette Indhold. - *Fiende* har for Versemaalets Skyld her og i Slutscenen tre Stavelser: Fi-en-de. - *teer*, viser.

[✖](#) S. 78

Theatrum, Scenen. - *alternatim*, skiftevis.

[✖](#) S. 79

Antiphonie, Vekslen mellem to Parter af syngende eller spillende Grupper. - *konstig Dands*, løjlerlig, komisk Ballet. - *Spectatores*, Tilskuerne. - *konstig Oculist*, kyndig Øjenlæge. - *Hind*, Hinde, Øjensygdom medførende hel eller delvis Blindhed, Stær.